

**Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics**

**Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice**

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

EKONOMICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

REGULACE CEN

Vypracovala: Veronika Brázdová

Vedoucí práce: Doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.

České Budějovice 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Veronika BRÁZDOVÁ
Osobní číslo: E11244
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Obchodní podnikání
Název tématu: Regulace cen
Zadávací katedra: Katedra ekonomiky

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Analyzovat funkce cen a zaměřit se na problematiku regulace cen a její dopad na chování ekonomických subjektů

Osnova:

1. Literární rešerše
2. Stav a vývoj v oblasti regulovaných cen v České republice
3. Dopady regulace cen na stranu výrobců
4. Dopady regulace cen na stranu spotřebitelů
5. Perspektivy regulace cen v kontextu eliminace tržního selhání

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

MACHEK, Ondřej, Jiří HNILICA. Metody regulace síťových odvětví.

Ekonomika a management, 2010. Vol. 4, No 3. 9p.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

SEDLÁČEK, Jaroslav, Petr VALOUCH. Reálná hodnota v cenové regulaci přirozeného monopolu. E + M Ekonomie a management, Vol. 12, No. 2, 2009, s. 47-56.

ROTHBARD, Murray Newton. Ekonomie státních zásahů. Vyd. 1. Praha:

Liberální institut, 2005, 443 s., ISBN 80-863-8910-3

Časopis Ekonom, *Economia*

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.

Katedra ekonomiky

Datum zadání bakalářské práce: 8. března 2013

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2014

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
E.K.
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 12. března 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma „Regulace cen“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 17. dubna 2015

.....

Veronika Brázdová

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Doc. Ing. Ivaně Faltové Leitmanové, CSc. za odborné vedení, cenné rady a připomínky.

OBSAH

1 ÚVOD.....	8
2 LITERÁRNÍ PŘEHLED	10
2.1 REGULACE	10
2.1.1 REGULOVANÉ ODVĚTVÍ.....	13
2.1.2 DĚLENÍ A ČLENĚNÍ REGULACE.....	15
2.1.3 ZPŮSOBY REGULACE	17
2.1.4 REGULACE A EVROPSKÁ UNIE	19
2.2 REGULACE CEN.....	21
2.2.1 DŮVODY POUŽITÍ CENOVÉ REGULACE.....	23
2.2.2 CENOVÁ REGULACE A ÚSTAVA	25
2.2.3 REGULACE DŘÍVE A DNES.....	27
3 CÍL A METODIKA PRÁCE	31
3.1 CÍL PRÁCE	31
3.2 METODIKA.....	31
4 FUNKCE CEN.....	33
5 DOPAD REGULACE CEN NA VODOHOSPODÁŘSKÝ SEKTOR	36
5.1 CHARAKTERISTIKA VODOHOSPODÁŘSKÉ SPOLEČNOSTI TÁBORSKO S.R.O.	36
5.1.1 REGULACE CEN VE VODOHOSPODÁŘSTVÍ	37
5.1.2 CENY VODNÉHO A STOČNÉHO ČR.....	39
5.2 ANALÝZA VODOHOSPODÁŘSKÉ SPOLEČNOSTI TÁBORSKO S.R.O.	43
5.2.1 CENY VODNÉHO A STOČNÉHO VST S.R.O.	43
5.2.2 KALKULACE VST S.R.O.	47
5.2.3 VLIV REGULACE NA FIRMU.....	52
6 DOPAD REGULACE CE NA FARMACEUTICKÝ SEKTOR.....	53

6.1	CHARAKTERISTIKA SPOLEČNOSTI NOVARTIS CZECH REPUBLIC S.R.O.....	53
6.1.1	FARMACEUTICKÝ TRH	54
6.1.2	REGULACE CEN LÉČIV	57
6.2	ANALÝZA NOVARTIS S.R.O.	60
6.2.1	ANALÝZA LÉČIVÉHO PŘÍPRAVKU DIOVAN 40 MG	61
6.2.2	ANALÝZA PŘÍPRAVKU MIFLONID 400.....	62
6.2.3	VLIV REGULACE NA FIRMU.....	64
7	ZÁVĚR	65
8	SUMMARY AND KEYWORDS	68
9	SEZNAM LITERATURY	69
10	SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ	73

1 ÚVOD

Zásah vlády do přirozeného fungování trhu ve formě regulace je v dnešní době velmi diskutované téma, kterým se zabývá nejen vláda, ale i obyčejný občan. Ne každý si však uvědomuje, jak hluboce se ho regulace dotýká v běžném životě. Regulovány jsou podniky a společnosti, které musí dodržovat přesná pravidla pro bezpečnost, hygienu a kvalitu. Školy a školky obdrží osnovy pro výuku žáků, zemědělci nesmí používat zakázané látky pro hnojení, veškeré aktivity podniků mají podporovat životní prostředí, dokonce i lékaři se řídí normami při své práci.

Zásahem státu do tvorby cen je nazývána cenová regulace. Dělíme ji na ekonomickou, sociální, administrativní a antimonopolní. Ekonomická regulace cen se zaměřuje na trh a subjekty podnikající v tržním prostředí. Úřady zde přímo zasahují do tržního mechanismu ve snaze vytvořit co nejlepší podmínky pro podnikání. Antimonopolní regulace je zaostřena na ovlivňování monopolního postavení, které je na trhu nežádoucí, neboť omezuje vznik zdravé konkurence. Úkolem administrativní, neboli legislativní regulace, je zjišťovat a rozšiřovat informace potřebné pro výrobce i spotřebitele. A v neposlední řadě máme regulaci sociální, která se zaměřuje na bezpečí, ochranu zdraví, ochranu životního prostředí a dostupnost zboží a služeb pro uspokojení základních potřeb člověka.

Otázka, zda je regulace cen dobrá, či špatná, je velice spekulativní. Společnost se dělí na příznivce a odpůrce státních zásahů. Na jedné straně jsou podnikatelé, kteří jsou touto intervencí značně omezováni ve snaze získat požadované zisky a rozvíjet se na trhu. Jedno ze základních práv člověka a občana – právo na svobodné podnikání – je zde v určitém slova smyslu narušeno. Na druhé straně stojí spotřebitelé požadující dostupnost zboží a služeb. Zastávají názor, že pokud by stát nereguloval určitá odvětví, komodity by se pro ně staly neúnosně drahé.

Hlavním cílem této bakalářské práce je zaměřit se na problematiku regulace cen a na její dopad na chování ekonomických subjektů. Je zde také vypracována analýza funkce cen. Ceny plní funkci informační, distribuční, alokační a motivační. V přirozeném

tržním prostředí nejsou tyto funkce narušeny, na regulovaném trhu ovšem úplně mizí. Proto je v textu dána funkce cen do souvislosti s cenovou regulací.

Důvodů pro regulaci je vskutku mnoho, a pokud stát přistoupí k regulaci, musí být dostatečně podepřena, a to hesly: v zájmu veřejných potřeb, ochrana spotřebitele, uspokojení základních lidských potřeb, omezení monopolu, zdravá konkurence, pasivní externality, informovanost, hazard, zvýšení kvality a zlepšení jakosti a mnoho dalších. Dopady cenové regulace na jednotlivé podnikatelské subjekty jsou poukázány na dvou společnostech z různých odvětví – na vodohospodářské a farmaceutické společnosti.

Vodohospodářská společnost je regulována způsobem věcného usměrňování, to znamená, že jsou stanoveny jakési limity, ve kterých se konečná cena pro spotřebitele musí pohybovat. V praktické části tohoto textu je podrobný popis výpočtu ceny vody pitné a odpadní ze dvou časových období – z roku 2010 a 2013.

Ceny ve farmacii jsou stanoveny ve formě maxima. Vybraná firma je výrobcem/původcem léků, spadá pod regulaci cen výrobce. Postup výpočtu cen u výrobců léků je znázorněn na dvou různých výrobcích, jeden je z roku 2009, druhý z roku 2014.

V praktické části je také zjištěno, jaké pozitivní a negativní vlivy má státní intervence na tržní subjekty. U obou zkoumaných společností byl zrealizován řízený pohovor týkající se vlivu regulace na jejich podnikání.

2 LITERÁRNÍ PŘEHLED

První část bakalářské práce je zaměřena na vymezení pojmu regulace obecně. Následně bude třeba vysvětlit pojem cenová regulace a přiblížit vše potřebné, co souvisí s touto problematikou.

2.1 REGULACE

Hospodářskou politiku tvoří různé nástroje a opatření, které stát používá k dosažení potřebných cílů. Ve smíšené ekonomice se na fungování trhu podílí kromě tzv. neviditelné ruky trhu i stát a zasahuje tak podstatně do tržního mechanismu.

Čtyřmi základními nástroji, kterými vláda ovlivňuje ekonomické aktivity, jsou:

- měnová politika,
- fiskální politika,
- vnější obchodní politika,
- důchodová politika.

Monetární (měnová) politika zasahuje do trhu peněz a kapitálu prostřednictvím České národní banky. Fiskální politika se zabývá penězi ve státním rozpočtu a jejich přerozdělováním (například na mzdy a renty). Vnější obchodní politika se zase zabývá celní a daňovou problematikou. Posledním nástrojem je politika důchodová, do které patří i regulace cen a mezd.

Hlavními důvody vstupování státu do tržního procesu jsou: nedokonalá konkurence, externality, veřejné statky a nedokonalá informovanost. Důsledkem zásahu do přirozeného fungování trhu ovšem často bývá vládní selhání, kdy použité nástroje neplní svoji funkci tak, jak by měly.

Teorii **regulace** se rozumí nahrazení neviditelné ruky trhu přímou intervencí. Jak uvádí Baldwin: „*Regulaci lze chápat jako klidný a tichý způsob, jak vlády různých zemí*

mohou usměrňovat aktivity trhu.“¹ V případě, že v soukromém sektoru vznikne problém, který je potřeba řešit, vláda zasáhne – intervenuje. „Míra státní regulace je odvozena od právních norem každého státu, ovlivňuje chování jednotlivce a je nejčastěji spojována s ekonomickou aktivitou subjektů.“²

Podle Baldwina lze na regulaci pohlížet z mnoha různých pohledů:

- „Jako na specifický soubor příkazů pro širší oblast,
- jako na úmyslný vliv státu na úzký okruh aktivit,
- nebo jako na techniky a formy vládního sociálního a ekonomického vlivu, které usměrňují chování jednotlivců i podniků.“³

Bachanová jinými slovy píše: „Na regulaci lze nahlížet velice široce a lze ji chápat jako veškerou činnost vlády, jejíž cílem je ovlivnit či usměrnit aktivity soukromého sektoru.“⁴

Státní zásah ve formě regulace je dnes zakořeněný prakticky ve všech lidských činnostech. Volným překladem názoru spisovatele Shleifera to znamená, že: „Jíme potraviny, které byly vyrobeny společnostmi zatíženými regulací, denně používáme dopravu, ať už pozemní, lodní či leteckou, která je státem regulována, školy, školky a univerzity mají vládou jasně předepsané osnovy, dokonce i lékaři se musí řídit předepsanými předpisy.“⁵ Regulace se dotýká vskutku každého člověka, a může mít mnoho podob. „Může se jednat například o vládou stanovenou regulovanou cenu komodit, legislativně upravující pracovněprávní či obchodní vztahy.“⁶

Často diskutovanou otázkou je, zda je regulace dobrým nebo špatným nápadem, případně jaká míra státního zásahu je ta správná. Milan Žák například uvádí: „Regulaci se obecně rozumí dohled a kontrola ekonomických aktivit soukromého sektoru v zájmu

¹BALDWIN, Robert, Martin CAVE a Martin LODGE. *Understanding regulation: theory, strategy, and practice*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2012, xiv, 548 p. ISBN 9780199576098.

²KOPFOVÁ, Alena a Eva TOMÁŠKOVÁ. Státní regulace a její hodnocení. In J. Kotásek. *Dny práva - 2012 - Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. nestránkováno, 9 s. ISBN 978-80-210-6319-8.

³BALDWIN, Robert, Martin CAVE a Martin LODGE. *Understanding regulation: theory, strategy, and practice*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2012, xiv, 548 p. ISBN 9780199576098.

⁴BACHANOVÁ, Veronika. Analýza ukazatelů kvality regulace - aplikace na členské země EU. *Národohospodářský obzor*, Brno: Ekonomicko-správní fakulta Brno, 2006, roč. 2006, č. 1, s. 3-11. ISSN 1213-2446.

⁵SHLEIFER, Andrei. *Understanding regulation*. In: *Understanding Regulation* [online]. Oxford, 2005 [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: http://scholar.harvard.edu/shleifer/files/02_eufm00121.pdf.

⁶BACHANOVÁ, Veronika. Analýza ukazatelů kvality regulace - aplikace na členské země EU. *Národohospodářský obzor*, Brno: Ekonomicko-správní fakulta Brno, 2006, roč. 2006, č. 1, s. 3-11. ISSN 1213-2446.

*ekonomické efektivnosti, spravedlnosti, bezpečnosti a zdraví.*⁷ A slovy Antonína Slaného je regulace: „*Vědomá činnost vlád při usměrňování ekonomického a sociálního vývoje (rozvoje) v souladu s vytyčenými cíli.*“⁸ Jinak řečeno: „*Obecně je regulace definována jako zavedení pravidel ze strany vlády opírající se o využití sankcí, které jsou určeny k úpravě ekonomického chování jednotlivců a firem v soukromém sektoru.*“⁹ Tyto názory se shodují, neboť autoři uvádějí, že regulace je opatření vlády potřebné k úpravě chování subjektů, v zájmu veřejného blaha. I přesto se nesmí zapomínat na druhou stránku věci a to: „*Regulace obecně zahrnuje stanovení kontroly a vynucování si pravidel.*“¹⁰

Nabízí se otázka, **proč tedy regulovat?** Stát udává mnoho důvodů k regulaci. A dle Slaného mezi ně patří:

- „*Přirozené veřejné potřeby (obrana, právo, administrativa),*
- *vlády přejímají odpovědnosti za uspokojení minimálních základních potřeb (sociální konsenzus),*
- *snaha o potvrzení, že trh bere na vědomí výdaje vlád v oblasti zdravotnictví, bezpečnosti, ochrany životního prostředí.*“¹¹

Objevuje se názor, že: „*Odůvodněním pro regulaci je i omezení potenciální tržní síly, zvýšení efektivity, vyhnout se přirozeným monopolům, chránit spotřebitele, udržení kvality a jiných norem.*“¹² Skutečně, důvodů pro použití zásahu ve formě regulace je nespočetně mnoho.

Regulace může být chápána také z jiného hlediska, jako produkt nebo proces. „*Produkt je soubor nástrojů, pomocí nichž vláda realizuje požadavky na podniky, občany a veřejnou správu, tedy především zákony, vyhlášky a další podzákoné normy vydávané orgány veřejné správy a dalšími orgány, na něž byly delegovány regulační*

⁷ŽÁK, Milan. *Velká ekonomická encyklopedie*. 2. rozš. vyd. Praha: Linde, 2002, 887 s. ISBN 80-720-1381-5.

⁸SLANÝ, Antonín. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, xiii, 271 s. ISBN 80-717-9237-3.

⁹ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT, Centre for Co-operation with the European Economies in Transition. *Glossary of industrial organisation economics and competition law*. Engelse ed. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 1993. ISBN 92-641-3793-9.

¹⁰KOPFOVÁ, Alena a Eva TOMÁŠKOVÁ. Státní regulace a její hodnocení. In J. Kotásek. *Dny práva - 2012 - Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. nestránkováno, 9 s. ISBN 978-80-210-6319-8.

¹¹SLANÝ, Antonín. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, xiii, 271 s. ISBN 80-717-9237-3.

¹²ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT, Centre for Co-operation with the European Economies in Transition. *Glossary of industrial organisation economics and competition law*. Engelse ed. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 1993. ISBN 92-641-3793-9.

pravomoci, proces je brán zase jako formulace a navrhování regulace a koncepcí (politik).“¹³

Všechny formy regulace nemusí mít na svědomí vláda, neboť na trhu existuje též **samoregulace**. „*Samoregulace je soubor pravidel přijaté subjekty. Jde o etická pravidla, nenahrazují státní regulaci.*“¹⁴ Samoregulace má své kladné i záporné stránky. Tato forma regulace je mnohem rychlejší, pružnější a levnější, avšak státem nevynutitelná.

2.1.1 REGULOVANÉ ODVĚTVÍ

Regulace se může dotýkat podniku, občana i celého systému. Nejčastěji se tedy používá pro zajištění blaha společnosti. Typickým příkladem často regulovaných oblastí jsou:

- „*Monopoly,*
- *neočekávané zisky,*
- *kontinuita a dostupnost služeb,*
- *externality,*
- *protisoutěžní jednání,*
- *predátorské ceny,*
- *veřejné statky,*
- *morální hazard,*
- *nevyrovnané vyjednávací síly,*
- *nedostatek a přidělování,*
- *informační nedostatky.*“¹⁵

Monopol je hrozbou pro trh. Vzniká v případě, že na trhu působí pouze jedna nabízející firma, jinak řečeno: „*Prodávající, který vyrábí pro celé odvětví nebo trh.*“¹⁶

¹³Reforma regulace. *Vláda České republiky* [online]. 2003, 6. května 2004 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/za-premierem-a-vladou/reforma-regulace-4913>

¹⁴ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT, Centre for Co-operation with the European Economies in Transition. *Glossary of industrial organisation economics and competition law*. Engelse ed. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 1993. ISBN 92-641-3793-9.

¹⁵BALDWIN, Robert, Martin CAVE a Martin LODGE. *Understanding regulation: theory, strategy, and practice*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2012, xiv, 548 p. ISBN 9780199576098.

Baldwin definuje monopol do 3 kritérií:

- „Jeden prodávající okupuje celý trh,
- prodává unikátní výrobek v tom smyslu, že ho nemůžou spotřebitelé nahradit,
- a vytváří překážky, které omezují vstup jiných firem do průmyslu.“¹⁷

Monopoly mají vliv měnit tržní cenu výrobků a služeb, neboť zabírají celý trh, mají velký odbyt zboží a nízké náklady. Hlavním důvodem regulace těchto podniků spočívá v zabránění zneužívání monopolního postavení. „Regulací monopolu rozumíme snížit neefektivnost monopolní struktury trhu.“¹⁸ Usměrnjuje a stanovuje podmínky pro činnost firmy, nedovoluje firmám stanovit příliš vysoké ceny a umožňuje vstup jiných podniků do hry. Jednou ze správných reakcí na potenciální monopol je použití antimonopolních pravidel, neboli vytvoření takového prostředí, které je příznivé pro podnikatelské subjekty. Častý vznik monopolů je zaznamenán u tzv. síťových odvětví, tedy u prodeje vody, energií a telekomunikací. „Firmy působící v síťových odvětvích patří mezi podniky, pro které je charakteristický vznik přirozeného monopolu a které se týkají veřejného zájmu“¹⁹ Regulace je v této oblasti používána v drtivé většině zemí, neboť napomáhá ke spokojenosti společnosti.

Mezi nástroje pro regulaci monopolu se řadí:

- regulace cen,
- použití pravidel hospodářské soutěže,
- daňová politika,
- státní vlastnictví monopolu,
- regulace podmínek vstupu na trh a výstupu.

Neočekávané zisky jsou často označovány také jako nadměrné zisky, či ekonomické nájemné. Vzniknou tam, kde firma najde zdroj dodávek výrazně levnější než je na trhu k dispozici, například snáze vytěžený nerost. Nízké náklady vedou k mnohem vyšším ziskům, respektive k nezdaněným ziskům.

¹⁶BALDWIN, Robert, Martin CAVE a Martin LODGE. *Understanding regulation: theory, strategy, and practice*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2012, xiv, 548 p. ISBN 9780199576098.

¹⁷BALDWIN, Robert, Martin CAVE a Martin LODGE. *Understanding regulation: theory, strategy, and practice*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2012, xiv, 548 p. ISBN 9780199576098.

¹⁸*Deregulace v českém hospodářství: texty k semináři*. Vyd. 1. Praha: Aleko, 1995, 30 s. ISBN 80-853-4148-4.

¹⁹MACHEK, Ondřej, HNILICA, Jiří. *Metody regulace síťových odvětví*. *Ekonomika a management*, 2010, Vol. 4, No. 3., 9 p.

Často na trhu může nastat situace, kdy není poskytnuta společensky žádoucí úroveň **kontinuity a dostupnosti služeb**. V takovýchto případech je často uplatňována forma minimálních a maximálních cen zboží a služeb, což má vést k sociální dosažitelnosti statků a služeb.

Externality. „*Důvodem pro regulaci externalit je cena, která neodráží skutečné náklady.*“²⁰ Těmito náklady se rozumí výdaje jiného subjektu, než toho, který skutečně má platit (např. znečištění vody odpadem továrních firem – náklady na vyčištění platí stát, aniž by za znečištění mohl). Regulace zde přichází ve formě právních nařízení, které přikazují použít určitá opatření (např. povinnost postavit čističku odpadních vod).

Trhy mohou správně fungovat, pokud mají dobrou **informovanost**. Neboli, pokud budou informace více dostupné a přesné, mohou chránit spotřebitele před informačním nedostatkem a je tím podporován provoz trhu a konkurenceschopnost společností.

Predátorské ceny jsou ceny stanovené pod úrovní variabilních nákladů. Firma přistoupí na takto nízké náklady s nadějí, že zruší konkurenční podniky. Tím si zajistí dominantní postavení a má možnost srovnat ztráty pozdějším přehnaným navýšením cen na úkor spotřebitelů.

Veřejné statky mohou být často zneužívány. „*Hlavním úkolem této regulace je tedy zabránit neplatičům v přehnané spotřebě.*“²¹ Jako typický příklad veřejného statku lze uvést využívání dálnice, kde stát omezuje spotřebitele formou dálničních známek.

2.1.2 DĚLENÍ A ČLENĚNÍ REGULACE

Z historické stránky se regulace dělí na dvě hlavní oblasti. Na tzv. tradiční a moderní regulaci, anglicky old-style a new-wave.

Za **tradiční regulaci** se považuje: „*Regulace cen a mezd, odvětvová regulace, regulace veřejných statků a regulace související se stimulací hospodářského vývoje.*“²²

²⁰BALDWIN, Robert, Martin CAVE a Martin LODGE. *Understanding regulation: theory, strategy, and practice*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2012, xiv, 548 p. ISBN 9780199576098.

²¹BALDWIN, Robert, Martin CAVE a Martin LODGE. *Understanding regulation: theory, strategy, and practice*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2012, xiv, 548 p. ISBN 9780199576098.

²²SLANÝ, Antonín. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, xiii, 271 s. ISBN 80-717-9237-3.

Mluví se o tzv. stimulující regulaci, která vychází z keynesiánského politicko-hospodářského programu. Tato politika hlásá, že je nutné zasahovat do tržního mechanismu. Dále říká, že ponechání volné ruky trhu je dlouhodobě neefektivní. Zakladatelem této teorie byl John Maynard Keynes. Zastával názor, že na trhu může vzniknout i dlouhodobá nerovnováha a řešením je použití vládní intervence.

New-wave, neboli nová regulační vlna, se pak týká: „*Zejména otázky ochrany jednotlivců a to jak spotřebitelů, tak i výrobců, dále životního prostředí a vyvíjí snahu o snižování rizik a nejistoty ochranou a podporou šíření informací.*“²³

Regulaci lze rozčlenit do čtyř skupin: na ekonomickou, antimonopolní, sociální a administrativní.

Ekonomická regulace se týká zejména regulace cen, pravidel pro vstup a výstup, regulaci trhu financí, podporu konkurenceschopnosti a ochrany hospodářské soutěže. Tato první kategorie přímo reguluje konkrétní odvětví. „*Přímo zasahuje do tržních rozhodnutí, jako například ohledně cenové struktury, hospodářské soutěže, vstupu na trh neb odchodu z něj.*“²⁴ Neboli jsou to: „*Ty aktivity vlády, které jsou orientovány na ovlivňování podmínek určitých odvětví.*“²⁵

Antimonopolní regulace je zaměřena na tržní struktury, v tomto případě na nedokonalou konkurenci – monopol, oligopol a monopolistickou konkurenci.

Sociální regulace je zaměřena na ochranu zdraví, pracovní doby a kvality výrobků, chrání životního prostředí, bezpečnost, sociální stabilitu a spravedlnost a používá se ve vyspělých státech. „*Jsou to aktivity zaměřené na ochranu zdraví a bezpečnosti prodávajících i spotřebitelů.*“²⁶

A proces **administrativní regulace**, také se nazývá legislativní regulace, je důležitý pro získávání informací. Zahrnuje veškerou administrativu, tedy písemnosti a úřední formality. Jedná se o takzvanou byrokracii. „*Pomocí byrokracie vlády shromažďují*

²³SLANÝ, Antonín. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, xiii, 271 s. ISBN 80-717-9237-3.

²⁴Reforma regulace. *Vláda České republiky* [online]. 2003, 6. května 2004 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/zapremierem-a-vladou/reforma-regulace-4913>

²⁵BACHANOVÁ, Veronika. Analýza ukazatelů kvality regulace -aplikace na členské země EU. *Národohospodářský obzor*, Brno: Ekonomicko-správní fakulta Brno, 2006, roč. 2006, č. 1, s. 3-11. ISSN 1213-2446.

²⁶BACHANOVÁ, Veronika. Analýza ukazatelů kvality regulace -aplikace na členské země EU. *Národohospodářský obzor*, Brno: Ekonomicko-správní fakulta Brno, 2006, roč. 2006, č. 1, s. 3-11. ISSN 1213-2446.

*informace a zasahují do jednotlivých hospodářských rozhodnutí.*²⁷ Typickým příkladem jsou pravidla pro vedení účetnictví.

2.1.3 ZPŮSOBY REGULACE

V dnešní době jsou v České republice uplatňovány dva způsoby cenové regulace, které lze účinně propojit.

Za prvé se mluví o **úředně stanovených cenách**, neboli cenách, které stanovují pro určitý druh zboží cenové orgány. Stanovit se mohou ceny maximální, minimální i pevné. Maximální ceny jsou ceny, které nesmí být překročeny, minimální takové, které nelze snížit, pevné nelze ani snížit ani zvýšit. Je možné mít u jednoho výrobku maximální i minimální cenu najednou. Lze stanovit i podmínky, pravidla a normy pro tvorbu cen.

Za druhé se hovoří o **věcném usměrňování**, při kterém dochází ke sjednávání cen. *„Podmínkou sjednávání může být maximální rozsah možného zvýšení ceny zboží ve vymezeném období, nebo maximální podíl, v němž je možné promítnout do ceny zvýšení cen určených vstupů ve vymezeném období nebo závazný postup při tvorbě cen nebo při její kalkulaci.*²⁸ Věcné usměrňování cen je vidět u pitné, povrchové a odpadní vody, u železniční, autobusové a osobní dopravy, u poskytování slev pro železniční, autobusovou a osobní dopravu, u městské hromadné dopravy nebo u nájemného.

Dalšími způsoby regulace je časové usměrňování ceny a časové moratorium (dočasný zákaz zvyšování cen určitého zboží), ty se ovšem v ČR v současné době nepoužívají. Časové usměrňování cen je ze zákona vypuštěno od roku 1993.

Maximální ceny jsou ceny, u nichž je úředním orgánem určena nejvyšší možná cena, limit, který nelze překročit. Maximálních ceny jsou státem omezené cenové stropy, tyto ceny bývají zpravidla pod úrovní tržní ceny. Cena je důležitým nositelem informací pro spotřebitele i výrobce. Vliv na trh bude mít pouze cena, která bude

²⁷Reforma regulace. *Vláda České republiky* [online]. 2003, 6. května 2004 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/za-premierem-a-vladou/reforma-regulace-4913>

²⁸BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

stanovená pod úrovní rovnovážné ceny (= nabídka se rovná poptávce). Vytvoření nižší ceny, než je ta rovnovážná, vyvolá umělý nedostatek. „*Tento nedostatek způsobuje, že spotřebitelé spěchají nakupovat zboží, které za danou cenu ale není k dispozici. Někteří se bez něj musí obejít, někteří se musí vydat na „černý“ či ilegální trh.*“²⁹ Dochází tak k mnoha negativním vlivům jako jsou nekonečné fronty či vznik černého trhu.

„*Forma maximálních cen se v ČR používá u cen železniční veřejné vnitrostátní dopravní cesty celostátních a regionálních drah, u nemovitostí, jejichž cena je plně nebo částečně hrazena ze státního rozpočtu, státního fondu nebo jiných prostředků státu, u nájemného z pozemků veřejné infrastruktury, na kterých není provozována podnikatelská činnost a slouží jako občanské vybavení zejména pro veřejnou správu, soudy, státní zastupitelství, policii, vězeňskou službu, pro ochranu obyvatelstva, pro sport, školy, předškolní a školská zařízení, pro kulturu, pro zdravotnictví a sociální služby, u nájemného z pozemků pro veřejná pohřebiště, u mléčných výrobků pro žáky a služby spojené s užíváním nájemního bytu.*“³⁰

Stát používá formu maximálních cen v případech, kdy je to nezbytné pro blaho zákazníků. Z výše uvedeného textu lze bohužel vyvodit: „*Proklamovaným cílem zavedení maximálních cen je pomoc spotřebitelům, kterým má být zajištěno zboží za nižší cenu. Skutečným výsledkem ale je, že spotřebitelům je zabráněno získat vůbec nějaké zboží.*“³¹ Zboží by mělo být dostupnější. Skutečným výsledkem je však pravý opak.

Minimální ceny jsou opakem cen maximálních. Jsou to ceny, které není přípustné snížit. V tomto případě mění trh pouze cena stanovená nad úrovní tržní rovnováhy, kdy vzniká uměle neprodaný přebytek. Na trhu vzniká přebytek a opět dochází k negativním vlivům jako třeba upřednostňování prodávajících podle sympatií.

„*Proklamovaným cílem stanovení minimálních cen je zajistit vyšší ceny pro prodávající. Skutečným výsledkem ale je, že mnohým prodávajícím bude zabráněno*

²⁹ROTHBARD, Murray Newton. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005, 443 s. ISBN 80-863-8910-3.

³⁰Vývoj a rozsah regulace. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/cenova-regulace/vyvoj-a-rozsah-regulace>

³¹ROTHBARD, Murray Newton. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005, 443 s. ISBN 80-863-8910-3.

prodat jakoukoli část jejich přebytku.“³² Nízké ceny by měly přispět k vyšším ziskům prodejců, vedou však ke ztrátám.

2.1.4 REGULACE A EVROPSKÁ UNIE

Evropská unie se zabývá sjednocováním společného trhu a měnové unie všech členských států, růstem zaměstnanosti, konkurenceschopnosti a hospodářství. „*ES si zakládá na myšlence vytvoření společného trhu, kde je svoboda hospodářských aktivit chráněna do nejvyšší míry.*“³³ Hlavním dokumentem unie je Smlouva o založení Evropského společenství, podepsaná v Římě roku 1957, ve které stojí, že cílem společného trhu je vytvoření společné politiky a ekonomiky, standardů a opatření ke zvyšování životní úrovně a pracovních podmínek.

Bezpochyby je splynutí regulace cen jednou z nejdiskutovanějších otázek. „*Problematika opatření směřující k regulaci cen určitého zboží v členských státech EU v souvislosti s úpravou jednotného trhu ES patří bezesporu k nejcitlivějším.*“³⁴ Je důležité pečlivě zvážit dopady Evropského společenství na práva a závazky jednotlivých států.

Při porovnávání regulací v jednotlivých státech je nápomocným ukazatelem hrubý domácí produkt, repektivě výdaje na hrubý domácí produkt. „*Tento ukazatel do značné míry zachycuje podíl státu v hospodářství, a tedy vypovídá i o výši regulace v zemi.*“³⁵ Cenu většiny výrobků však tvoří trh a zákon nabídky a poptávky.

Nyní ke konkrétním cenovým opatřením ve státech Evropské unie. „*Nezastupitelný vliv v míře regulace té které země hrají faktory liberalismus či paternalismus*“³⁶ Mimo tyto faktory je nutné brát zřetel na kulturu, zvyky, tradice, míru náboženství, kvalitu institucí, atd.

³²ROTHBARD, Murray Newton. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005, 443 s. ISBN 80-863-8910-3.

³³BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

³⁴BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

³⁵BACHANOVÁ, Veronika. *Analýza ukazatelů kvality regulace - aplikace na členské země EU*. Národohospodářský obzor, Brno: Ekonomicko-správní fakulta Brno, 2006, roč. 2006, č. 1, s. 3-11. ISSN 1213-2446.

³⁶KOPFOVÁ, Alena a Eva TOMÁŠKOVÁ. *Státní regulace a její hodnocení*. In J. Kotásek. *Dny práva - 2012 - Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. nestránkováno, 9 s. ISBN 978-80-210-6319-8.

Důležitým dokumentem pro regulaci cen v **Belgii** je Zákon o hospodářské soustavě a cenách z roku 1945. Belgie si velice cení práva svobodného trhu, proto zasahuje do cenotvorby pouze v některých sektorech. Tuto pravomoc má Federální veřejná služba a Ministerstvo hospodářství. Federální veřejnou službou je zakázáno tvořit ceny příliš vysoké nebo příliš nízké. Ministerstvo hospodářství zase reguluje ceny v oblastech, kde nemůže fungovat hospodářská soutěž. Jedná se o ceny ropných produktů, zemního plynu a energií, ceny dovozu vody a odvozu odpadů, ceny léků, zdravotního, sociálního a jiného pojištění, taxislužby a televizního vysílání. V současné době je vláda v Belgii spokojena s rozsahem cenové regulace a neplánuje žádné významné změny.

Itálie je jedním ze států, které přijímají antimonopolní předpis, díky kterému dochází k regulaci cen jen v některých odvětvích a to ve farmaceutickém průmyslu (léky proplácené z veřejného rozpočtu), v energetice (stanoveny ceny i úroveň služeb, podmínky vstupu na trh), u veřejné dopravy a knižního průmyslu. *„Italská republika zakotvuje v zásadě svobodné osobní hospodářské činnosti, kterou však nelze vyvíjet v rozporu s veřejným blahem nebo způsobem ohrožujícím bezpečnost, svobodu a lidskou důstojnost.“*³⁷

Vláda **Polské republiky** si ponechala možnost regulovat ceny trhu ve velmi omezeném rozsahu. Podnikatelé si tedy mohou stanovit ceny podle sebe (podle konkurence) bez zásahu státu. Polsko zasahuje do cenotvorby pouze v případě, kdy je ohrožena hospodářská soutěž nebo dochází-li k praktikám nekalé hospodářské soutěže. Regulovanými statky (forma maximálních cen) jsou léčiva pro lékařské účely, hromadná doprava a taxislužba. Minimální ceny jsou stanoveny například u zemědělské produkce. Dále stát omezuje ceny formou tzv. cenových doložek (omezuji podnikatelské chování) a cenových sazebníků (podnikatelé vypracovávají cenové sazebníky, které musí být schváleny orgánem veřejné správy).

V **Rakouské republice** je aktuální pouze jediná rozsáhlejší cenová regulace – knižního průmyslu. Knihkupci jsou povinni prodávat knihy za ceny stanovené vydavatelem. Důvodem regulace obchodu s knihami je dostupnost všech knih pro

³⁷BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

všechny obyvatele. Mimo cen knih reguluje stát také ceny nájemného a tabákových výrobků.

Dalším státem je **Velká Británie**. Jedním z hlavních znaků anglického práva je respektování samostatnosti a svobody. Podnikatelé si mohou stanovit ceny statků podle hospodářské soutěže. To je prospěšné i pro druhou smluvní stranu. Zákazníci mají možnost vyjednávat a tím tlačit ceny dolů a zvyšovat kvalitu služby. I přes to jsou některé odvětví jako energetika, zdravotnictví (léky), telekomunikace a poštovní služby cenově regulovány, hlavně kvůli rozdílnému názoru anglické společnosti na cenovou regulaci.

Německá republika nemá žádný jednotný předpis, který by udával rozsah cenové regulace. V tomto ohledu je nejbližší německý občanský zákoník obsahující řadu ustanovení, který nepřipouští zneužití hospodářské soutěže, nerovnováhu trhu a zneužívání zákazníka. Příkladem omezení volné tvorby ceny jsou poštovní služby (stanovení formou maximálních cen), léků, knih a tabákových výrobků (ceny stanovené pevně) a rozvodných, železničních, kolejních sítí (stanoven princip pro výpočet).

2.2 REGULACE CEN

Jedním z forem státního zásahu je i **cenová regulace**. Řadí se mezi typy ekonomické regulace státu. „*Cenovou regulací se rozumí zasahování státu do procesu sjednávání ceny mezi výrobcem a spotřebitelem.*“³⁸ Jde hlavně o stanovení cen vládními organizacemi a řídicími orgány formou právních nařízení.

Tato regulace se nejčastěji používá v případě, že na trhu vznikne přirozené monopolní postavení (není zajištěna dostatečná konkurence) a tehdy, když jsou ceny příliš vysoké nebo nízké. Ceny mohou být regulované například:

- pomocí daní (touto formou se regulují ceny tabákových výrobků, alkoholických nápojů a ekologických produktů),
- státní podporou výrobků a služeb (solární a větrná energie),

³⁸SLANÝ, Antonín. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, xiii, 271 s. ISBN 80-717-9237-3.

- nebo přímým zásahem státu do výše cen (ceny ropy, benzínu, zemědělských produktů, atd.).

Cena je nositelem mnoha údajů potřebných pro výrobce i spotřebitele a má čtyři základní funkce: informační, alokační, motivační a distribuční. Vyjadřuje hodnotu statků a služeb a její výše se odvíjí dle ekonomických zákonů nabídky a poptávky. Nejpriznivější situace na trhu je, když se nabídka rovná poptávce. Pokud tomu tak není a výrobci nasazují příliš vysoké ceny, nebo jsou naopak nuceni ceny snížit pod úroveň svých nákladů, stát zasahuje. „*Regulace cen však potlačuje jejich životně důležité funkce.*“³⁹

Jakákoliv regulace musí být podepřena závažnými důvody, např.: zájmem veřejného blaha, veřejné bezpečnosti, spravedlnosti a ekonomické efektivnosti a dalšími. Opět je citován Baldwin, který uvádí pět klíčových otázek, které by měly být před použitím regulace zodpovězeny: „*Je rozhodnutí o regulaci dostatečně podpořeno legislativou? Jsou stanoveny odpovědnosti? Jsou procesy přístupné, otevřené a spravedlivé? Má regulátor potřebnou odbornost? A bude regulace efektivní?*“⁴⁰

Nejdůležitějším dokumentem cenové regulace je **Zákon o cenách**. „*Zákon se vztahuje na uplatňování, regulaci a kontrolu cen výrobků, výkonů, prací a služeb pro tuzemský trh, včetně cen zboží z dovozu a cen zboží určeného pro vývoz.*“⁴¹ Udává možnosti, způsoby a rozsah regulace cen. Ve druhé části tohoto dokumentu je regulace popsána jako: „*Stanovení nebo přímé usměrňování výše cen cenovými orgány a místními orgány.*“⁴² Jak již bylo v předešlém textu, zákon uvádí čtyři způsoby regulace: úřední stanovení cen, věcné usměrňování cen, časové usměrňování cen a cenové moratorium.

³⁹HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, c2011, xxii, 696 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.

⁴⁰BALDWIN, Robert, Martin CAVE a Martin LODGE. *Understanding regulation: theory, strategy, and practice*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2012, xiv, 548 p. ISBN 9780199576098.

⁴¹Česká republika. Zákon č. 403/2009 Sb., o cenách (2009)

⁴²Česká republika. Zákon č. 403/2009 Sb., o cenách (2009)

2.2.1 DŮVODY POUŽITÍ CENOVÉ REGULACE

Důvodů pro provádění regulace je mnoho. Přirozené veřejné potřeby (obrana, právo, administrativa), odpovědnost vlády za uspokojení minimálních základních potřeb (tzv. sociální konsensus), pocit potřebnosti regulace (nedokonalé trhy, nebezpečí monopolu, zneužití monopolního postavení), pasivní externality.

Nejpoužívanějším argumentem pro použití regulace je a vždy byla ochrana spotřebitele. Pomáhá však cenová regulace opravdu konečnému zákazníkovi? Společnost se dělí na zastánce a odpůrce cenové regulace.

Zastánci státní zásahy brání tím, že u některého zboží, které spotřebitel musí kupovat a používat, mohou být ceny stanoveny příliš vysoké. Jedná se například o dodávky paliv, elektřiny, vody, dále o dopravu, určité potraviny, tabákové výrobky, bydlení a uhlí. Drží se názoru, že pokud by nebyla uplatňována státní regulace a producenti by zvýšili cenu některé komodity, cena výrobku by stoupla a zaplatit by ji museli spotřebitelé.

Odpůrci regulovaných cen namítají, že pokud by na trhu existovala přirozená konkurence, ceny by se nezvyšovaly, neboť by existovala řádná hospodářská soutěž - cena by se tvořila přirozeně – poptávkou a nabídkou. Antonín Slaný píše:

- „*Tam, kde existuje tržní řešení je regulace nemorální,*
- *regulace potlačuje lidskou přirozenost – jistota snižující riziko potlačuje lidskou přirozenost,*
- *regulace stěžuje legislativně výklad lidských práv,*
- *regulace uspokojuje touhu byrokracie po moci a tím zakládá možnost korupce,*
- *vlády zasahují tam, kde selhání trhu není jednoznačně prokázané,*
- *navíc může vzniknout rozpor mezi podstatou selhání trhu a způsobem reakce vlády, neboť vlády mohou zasahovat i neúspěšně.*⁴³

Cenovou regulaci je přípustné použít pouze v některých případech. V Zákoně o cenách se píše: „*V případech, kdy je trh ohrožen účinky omezení hospodářské soutěže nebo to vyžaduje mimořádná tržní situace a pro účely odvodu spotřební daně u*

⁴³SLANÝ, Antonín. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, xiii, 271 s. ISBN 80-717-9237-3.

tabákových výrobků podle zákona o spotřebních daních, mohou federální ústřední orgány státní správy nebo příslušné orgány republik usměrnit tvorbu cen podle tohoto zákona (regulace cen).⁴⁴ Důležitým nedostatkem tohoto zákona je pouze obecné vymezení problematiky, chybí zde kritéria pro vyhodnocování.

Nyní bližší vysvětlení pojmů ohrožení hospodářské soutěže a mimořádné tržní situace. **Hospodářská soutěž** je ohrožena v případě, kdy je zneužita jedna z jejích forem, tzv. nedovolené narušení hospodářské soutěže. Touto problematikou se zabývá Zákon o ochraně hospodářské soutěže. *„Hospodářská soutěž může být narušena dohodami soutěžitelů nebo zneužitím dominantního postavení nebo spojením soutěžitelů. ZOHS má vlastní nástroje a kontrolní mechanismy k tomu, aby zabránilo narušení hospodářské soutěže.“⁴⁵*

Tuto kontrolní funkci plní **Úřad pro ochranu hospodářské soutěže**. *„Posláním úřadu je zajistit takové fungování trhu, které bude v souladu s pravidly hospodářské soutěže a bude přinášet prospěch spotřebitelům.“⁴⁶* Těchto cílů se snaží dosáhnout tím, že vedou účastníky soutěže k tomu, aby se chovali v souladu s právem, dále zasahuje proti nekalým praktikám (kartelové dohody, zneužití dominantního postavení) a v neposlední řadě nabízí narušitelům možnost své chyby sami napravit. Také dohlíží, přezkoumává a kontroluje veřejné zakázky a koncese, zajišťuje dohled při prodeji zemědělských a potravinářských výrobků a poskytuje poradenství v souladu s Evropským právem.

Mimořádná tržní situace - pro vysvětlení se nejvíce hodí citace z knihy Bělohlávka: *„Zavedení cenové regulace v případě mimořádné tržní situace se jeví jako opatření zcela nejkrajnější, např. v případě povodní, a mělo by být opatřením pouze dočasným, které by mělo určitým způsobem reagovat na mimořádnou situaci.“⁴⁷* Po odeznění problémů by se měl trh opět vrátit k přirozené tvorbě ceny, tedy tvořené

³⁹Česká republika. Zákon č. 403/2009 Sb., o cenách (2009)

⁴⁵BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

⁴⁶Poslání a kompetence. *Úřad pro ochranu hospodářské soutěže* [online]. 2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.uohs.cz/cs/o-uradu.html>.

⁴⁷BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

nabídkou a poptávkou. Obecně je známé, že cenová regulace v dlouhodobém horizontu je škodlivá jak pro trh, tak pro občany a spotřebitele.

Ať už jde o ochranu hospodářské soutěže nebo o mimořádnou situaci, stát by měl dávat přednost jiným opatřením, která můžou pomoci trhu, podpořit tržní prostředí a vytvořit konkurenci. Regulace cen je opatření, které by mělo být používáno jen v nejkrajnějších případech. Je to agresivní zásah do fungování tržní ekonomiky, který vede k narušení tržních mechanismů.

Zavedení cenové regulace na **nové zboží** musí být státním orgánem důkladně odůvodněné. Pokud se na trh dostane nové zboží, je nutné nejdříve posoudit svobodné rozhodování producentů (výrobců) zboží a jejich případné reakce a dopady na hospodářskou soutěž. Mohla by nastat situace, kdy regulace určitého zboží povede k tomu, že regulovaná cena státním aparátem se bude zdát výrobcům příliš nízká, výroba by se jim nevyplatila, někteří by hledali uplatnění v jiné oblasti stávajícího výrobku, jiní by svojí produkci omezili nebo úplně skončili. Na trhu by vznikl nedostatek nabídky daného výrobku a tím by byla narušena hospodářská soutěž. „*Pokud by tito výrobci byli ze strany státu nuceni výrobu neomezovat, popř. své zboží dodávat za stejných podmínek, dostáváme se opět do oblasti práva ústavního.*“⁴⁸ Dochází tak přímo k narušování vlastnického práva a práva podnikat.

2.2.2 CENOVÁ REGULACE A ÚSTAVA

Cenová regulace a ústavní pořádek jsou úzce související témata. „*Regulace znamená vždy omezení svobod jednotlivců.*“⁴⁹ Vzniká otázka, zdali regulace nezasahuje do některých lidských práv a zda se regulací neporušuje zákon. Faktem bohužel zůstává, že cenová regulace je aktem, kterým dochází v mnoha případech k porušení práv tržních subjektů. „*Proto je třeba pečlivě zkoumat cíle takové regulace, přičemž se nelze spokojit*

⁴⁸BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

⁴⁹KOPFOVÁ, Alena a Eva TOMÁŠKOVÁ. *Státní regulace a její hodnocení*. In J. Kotásek. *Dny práva - 2012 - Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. nestránkováno, 9 s. ISBN 978-80-210-6319-8.

s obecným konstatováním, že se jedná o opatření v souladu se zákonem.⁵⁰ Ustanovení Zákona o cenách je ustanovení obecné, které nemůže stačit pro ospravedlnění státní cenové regulace. Je nutné, aby zavedení bylo v souladu i s Listinou základních práv a svobod.

Nejčastěji regulací porušované právo je právo vlastnické a právo podnikání. Oba je nutné chránit. **Vlastnické právo** je považováno za jedno ze základních práv člověka a občana. Je popsáno v 11. článku Listiny základních práv a svobod. Zde je řečeno, že: „Každý má právo vlastnit majetek.“⁵¹ Ale také: „Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.“⁵² Cenová regulace tedy může být použita v případech, kdy:

- a) „Veřejný zájem by byl dostatečný, aby mohlo být vlastnictví omezeno,
- b) vlastník by svým nakládáním s majetkem způsobil porušení jiného právem hájeného obecného zájmu.“⁵³

Příkladem, kdy je obecný zájem důležitější než vlastnické právo, je regulace cen tabákových výrobků (způsob omezení kouření) a regulace cen stomatologických zákroků (kvůli ochraně zdraví a života).

Právo podnikat je také považováno za právo základní. Listina základních práv a svobod pojednává o svobodné volbě povolání, jakož i o právu podnikat a provozovat hospodářskou činnost. Podnikáním se obecně rozumí: „Soustavná činnost provozovaná samostatně podnikatelem vlastním jménem na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.“⁵⁴ Otázka, zda není regulace cen v rozporu s touto definicí, jelikož regulovaná cena neumožní podnikateli stejnou výši tržeb jako cena neregulovaná, je na místě, neboť: „Nejvyšší množství regulací se vztahují na podnikatelské činnosti.“⁵⁵ Vznikne omezení možnosti dosažení zisku a tím i omezení práva podnikat. „Proto, přistoupí-li stát k takovému omezení, je nutné, aby toto omezení bylo ospravedlněno důvody

⁵⁰BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

⁵¹Česká republika. Listina základních práv a svobod (1993)

⁵²Česká republika. Listina základních práv a svobod (1993)

⁵³BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

⁵⁴Česká republika. Živnostenský zákon. (1991)

⁵⁵KOPFOVÁ, Alena a Eva TOMÁŠKOVÁ. Státní regulace a její hodnocení. In J. Kotásek. *Dny práva - 2012 - Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. nestránkováno, 9 s. ISBN 978-80-210-6319-8.

vyplývajícími z ochrany veřejného pořádku, zdraví, morálky, bezpečnosti, případně jiného důvodu veřejného zájmu.“⁵⁶

I když regulace často omezuje podnikání, je třeba mít na vědomí, že: „Některé omezení jsou společností nejen pozitivně vnímána, ale doslava požadována.“⁵⁷

2.2.3 REGULACE DŘÍVE A DNES

Nahlédnutím do minulosti bylo zjištěno, že regulace sahá až do doby průmyslové revoluce. „Za zdroj je považována *The Granger Laws – regulační akt z USA, stát Illinois rok 1870, který reguloval tvorbu cen u skladování a dopravy obilí.*“⁵⁸

V Československu byla zavedena regulace až do roku 1991, tedy do jeho rozpadu. Důležité je, že veškeré zboží na trhu mělo přesně stanovenou cenu. Tím pádem neexistovala konkurence mezi podniky. Vláda Československé socialistické republiky vytvořila předpisy, týkající se cenové regulace (112/1985 Sb., o státním řízení cen) a vyhlášky, týkající se zaokrouhlování cen při jejich tvorbě (113/1985 Sb., o zaokrouhlování cen) zvláště důležité pro maloobchodní jednotky. Např. ceny do 1 Kčs byly zaokrouhlovány na celé pětihaléře, ceny do 5 Kčs na celé desetihaléře, do 20 Kčs na padesátihaléře a ceny do 500 Kčs zase na pětikoruny.

Před rokem 1989 platil centrálně plánovaný systém. V tomto období se používaly dva cenové okruhy – výrobní ceny a maloobchodní ceny. „Zatímco výrobní ceny byly státem stanovovány na nákladovém principu, maloobchodní ceny se od nákladového principu tvorby dosti podstatně odchylovaly, neboť do nich stát promítal svou sociální politiku.“⁵⁹ Nutno podotknout, že ceny v mnohých případech nepokrývaly často ani náklady, proto musely být státem dotované. „To, že maloobchodní ceny po několik

⁵⁶BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

⁵⁷KOPFOVÁ, Alena a Eva TOMÁŠKOVÁ. Státní regulace a její hodnocení. In J. Kotásek. *Dny práva - 2012 - Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. nestránkováno, 9 s. ISBN 978-80-210-6319-8.

⁵⁸SLANÝ, Antonín. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, xiii, 271 s. ISBN 80-717-9237-3.

⁵⁹*Deregulace v českém hospodářství: texty k semináři*. Vyd. 1. Praha: Aleko, 1995, 30 s. ISBN 80-853-4148-4.

*desetiletí sloužily státu jako významný nástroj sociální politiky, má svůj vliv na politiku státu v oblasti cenové regulace ještě řadu let po cenové liberalizaci z r. 1991.*⁶⁰

Během roku 1989 začala ekonomická reforma. Vyšla vyhláška, týkající se tvorby a kontroly cen a dále nařízení o smluvních cenách. Vydavatelem byl Federální cenový úřad, který společně s Ministerstvy financí, cen a mezd podnikly první kroky k liberalizaci cen. Vyznačovala se přechodem k tržnímu systému, začala také deregulace. Byla zrušena regulace u některých druhů potravin (mléko, maso, vejce) a také u chemických výrobků. To snížilo podíl regulovaného zboží z 15% HDP na 5% HDP. Tedy, jak už bylo naznačeno, v roce 1990 začal přechod k cenám smluvním. Rozdíl oproti dřívější centrálně-byrokratické ekonomiky nespočíval v úplné rezignaci státu v oblasti cen. *„Přijetí Zákona o cenách v roce 1990 bylo považováno za jeden z pilířů ekonomické reformy provedené na počátku devadesátých let a umožnilo vyhlášení rozsáhlé liberalizace cen k 1. lednu 1991.*⁶¹ To mělo za následek obrat v poměru volných tržních cen a cen ovlivňovaných státem. Po roce 1991 pokračovalo tedy další uvolňování cen. *„Na podzim r. 1992 byly zvýšeny maximální ceny vody pro domácnosti o 200 %. V roce 1993 byly ceny vody převedeny z maximálních cen na věcně usměrňované ceny, byla zrušena regulace cen v nákladní železniční dopravě a bylo o 100 % zvýšeno maximální žákovské jízdné v autobusech i na železnici. A v roce 1994 byly zvýšeny maximální ceny tepla a teplé vody pro domácnosti o 16 %, byla zrušena regulace cen tuhých paliv, regulace cen automobilových benzínů byla převedena z maximálních cen na věcně usměrňování, jízdné v pravidelné autobusové dopravě bylo převedeno z maximálních cen na věcně usměrňování a o dalších 100 % bylo zvýšeno žákovské časové jízdné.*⁶² Regulace cen se prováděla pouze v síťových odvětvích, neboli u přirozených monopolů, u určitého zboží a služeb, kde je nevyvážený vztah mezi nabídkou a poptávkou na trhu, v případech ochrany konečného zákazníka a v případě zboží veřejného zájmu spravovaného z veřejných rozpočtů (nemovitosti určené pro veřejné účely, zdravotnictví, policie). Do síťového odvětví patřila regulace cen vody, tepla, plynu, elektřiny. Tato regulace měla však i své sociální důvody. *„Jde*

⁶⁰*Deregulace v českém hospodářství: texty k semináři.* Vyd. 1. Praha: Aleko, 1995, 30 s. ISBN 80-853-4148-4.

⁶¹BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic.* 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

⁶²*Deregulace v českém hospodářství: texty k semináři.* Vyd. 1. Praha: Aleko, 1995, 30 s. ISBN 80-853-4148-4.

jednak o základní potřeby domácností a jednak o statky obtížně nahraditelné jinými, takže každé jejich výraznější zdražení vyvolává nutnost valorizace životního minima a zatěžuje státní rozpočet.“⁶³

Zákon o cenách (526/1990 Sb.), který nabyl účinnosti 1. ledna 1991 a novela tohoto zákona (403/2009 Sb.), je dnes důležitým dokumentem pro **Českou republiku**. Tento zákon byl přijat ještě tehdejším Federálním ministerstvem financí ČSFR, Ministerstvem financí SR a Ministerstvem financí ČR.

Zákon o cenách lze uplatit pouze v případech, kdy je ohrožena hospodářská soutěž nebo pokud nastane mimořádná tržní situace, dále pak pro účely odvodu spotřebních daní z tabákových výrobků.

Dříve mělo pravomoc regulovat ceny pouze Federální ministerstvo financí ČSFR, Ministerstvo financí ČR a Ministerstvo financí SR. Dnes MF přeneslo svojí pravomoc na regulační úřady. Mezi ty patří :

- Celní úřad Kolín (určuje pevné ceny cigaret pro účely odvodu spotřební daně),
- Ministerstvo zdravotnictví (stanovuje maximální ceny zdravotních výkonů, zdravotnických prostředků a výrobků),
- Státní úřad pro kontrolu léčiv (udává ceny léčivých přípravků a potravin pro lékařské účely),
- Ministerstvo dopravy a spojů,
- Český telekomunikační úřad reguluje formou úředně stanovených minimálních a maximálních cen a formou věcného usměrňování cen služby elektronických komunikací (reguluje formou úředně stanovených cen a věcného usměrňování cen elektronickou komunikací),
- Energetický regulační úřad (určuje maximální ceny zemního plynu, elektrické a tepelné energie),
- kraje a obce (místní orgány). Místními orgány se rozumí kraje a obce, které mohou ve vymezených položkách stanovit maximální cenu, na pověření Ministerstva financí, nařízením. A to ceny v městské hromadné dopravě, integrované dopravě, ceny taxislužby, služby krematorií, parkovišť, odtahů vozidel atd. Dá se říci, že jejich

⁶³Deregulace v českém hospodářství: texty k semináři. Vyd. 1. Praha: Aleko, 1995, 30 s. ISBN 80-853-4148-4.

působnost je dána na méně významnější služby a často není tato pravomoc místními orgány využívána.

Všechny regulační předpisy a nařízení musí být předepsaným způsobem zveřejněny. Ministerstvo financí zveřejňuje své regulační předpisy a seznam regulovaného zboží v Cenovém věstníku, Ministerstvo zdravotnictví ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví, Energetický regulační úřad v Energetickém regulačním věstníku a Český telekomunikační úřad v Poštovním věstníku. Změny v regulaci cen je nutné projednat vládou a poradou ministrů. Ministerstvo financí má v kompetenci měnit podle potřeby seznam regulovaných statků nebo jejich ceny.

Vedle místních a cenových orgánů tu jsou také orgány oprávněné pouze ke kontrole, a to: Specializovaný finanční úřad a Státní energetická inspekce.

Ministerstvo financí uvádí na svých stránkách vizi cenové regulace. Uvádí, že:

- a) *„V závislosti na otevírání trhu a vzniku plnohodnotné hospodářské soutěže bude postupně omezovat rozsah státních zásahů,*
- b) *bude zužovat seznam výrobků a služeb podléhajících regulaci formou úředně stanovených cen a u těchto přecházet na tržně konformnější formu regulace v podobě věcného usměrňování cen,*
- c) *bude regulaci cen uplatňovat tak, aby byla naplňována zásada umožnit plné promítnutí oprávněných nákladů a potřebného zisku do realizačních cen.“⁶⁴*

Z toho vyplývá, že na základě zhodnocení tržní situace a získaných zkušeností z jiných zemí trh České republiky směřuje k cenové deregulaci.

O tom, zdali to je dobré či špatné, je možné vést rozsáhlé debaty. Názory lidí se budou lišit v závislosti na jejich společenském postavení, rodinném zázemí, ekonomické a sociální situaci, či víře.

⁶⁴Vývoj a rozsah regulace. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/cenova-regulace/vyvoj-a-rozsah-regulace>

3 CÍL A METODIKA PRÁCE

3.1 CÍL PRÁCE

Cílem bakalářské práce je analyzovat funkce cen a zaměřit se na problematiku regulace cen a na její dopad na chování ekonomických subjektů. Je potřebné se zaměřit na pozitivní a negativní vlivy na tyto subjekty, popsat účel regulační politiky státu a porovnat ho se skutečností.

3.2 METODIKA

Tato práce je členěna na teoretickou a aplikační část. Informace pro teoretickou část jsou čerpány z literárních pramenů. Tyto odborné publikace jsou k zapůjčení v Akademické knihovně Jihočeské univerzity, v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích nebo v Knihovně Akademie věd ČR. V této části jsou vymezeny potřebné pojmy související se státními zásahy a sepsány názory autorů na diskutovanou problematiku regulace.

Data pro praktickou (aplikační) část jsou získána hlavně z internetových stránek zkoumaných subjektů. Neopomenutelným zdrojem jsou také webové stránky Úřadu vlády ČR, Ministerstva financí ČR a legislativní dokumenty České republiky. Další neméně důležité informace jsou získány dotazováním a na základě pozorování.

Jako první krok je nutné vybrat podniky vhodné na zkoumání vlivu regulace cen. Dále je potřebné zanalyzovat tržní situaci odvětví, zjistit ceny za zboží a služby u vybraných subjektů, zajistit postup při kalkulaci a výpočtu cen a to vše dát do souvislosti s pojmem regulace cen.

V aplikační části jsou použité metody matematicko-statistické a finanční analýzy. Jsou shromažďovány a utříděny ekonomické údaje o společnostech. Je zde použita

analýza úplných vlastních nákladů a analýza složek cen. Je vypočítán ukazatel rentability tržeb a obratu a výpočet střední hodnoty.

4 FUNKCE CEN

Cena má čtyři základní funkce: motivační, informační, alokační a distribuční. Velikost vlivu těchto funkcí závisí na pružnosti/elasticitě cen. Finanční statky jsou velmi elastické, funkce cen se na nich tedy odrážejí téměř okamžitě. U neelastických statků (potravin) jsou ceny méně pružné, informace tak nesou opožděně.

Na cenu lze nahlížet z pohledu spotřebitele a výrobce. Cílem výrobce je maximalizovat svůj zisk, proto potřebuje prodávat svoje zboží co nejdraze. Spotřebitel naopak chce ušetřit, pro něj je požadavkem mít cenu co nejnižší.

Informační funkce ceny poukazuje na vzácnost či pracnost zboží a služby. Dražší zboží vyvolává v zákazníkovi pocit, že se jedná o statek kvalitnější, vzácnější, potřebnější (ovšem není to pravidlem). Informační funkce je důležitá pro producenta i zákazníka. Jaký údaj cena přinese člověku závisí na jeho preferencích. Na dokonalém trhu plní svojí funkci skvěle, problém nastává na trhu nedokonalém, kde jsou nerovnoměrně rozdělné informace. Typickým příkladem na poukázání informační funkce cen v praxi jsou zemědělské katastrofy. Například neúroda pšenice vede k nedostatku pšenice, zvyšuje se její cena, a ta se tak stává nositel informací o změně tržní situace.

Motivační funkce úzce souvisí s přechozí. Zvednutá cena statku je nositelem informací o možnostech navyšení zisku a to motivuje producenta k vyššímu prodeji. Informace o vyšších cenách pšenice vyvolá stimul v prodávajících, kteří chtějí využít situace a inkasovat zisk. Jsou motivováni k vyššímu prodeji.

Alokační funkce poukazuje na efektivní využití (umístění) zdrojů. Je spjata se změnou preferencí spotřebitelů. Vznikne-li vyšší cena na trhu s pšenicí, část spotřebitelů začne hledat na trhu substituční zboží, které je levnější – začnou utrácet své finanční zdroje za žito.

Distribuční funkci je možno nazvat také přerozdělovací, neboť znamená rozdělení statků, služeb či mezd mezi obyvatele. Distribuční funkce přerozděluje zboží mezi lidmi.

V případě navýšení ceny pšenice část zákazníků přejde na nákup žita, druhá část zůstane věrná, i přes dražší cenu, pšenici.

V případě, že stát zasáhne do přirozeného fungování trhu formou regulace cen, všechny výše uvedené funkce ceny jsou narušeny.

V případě stanovení **maximálních cen** může dojít ke dvěma případům. Maximální cena bude (a) vyšší než rovnovážná, (b) nižší než rovnovážná. Vliv na tržní mechanismus bude mít pouze maximální ceny stanovené pod úrovní rovnovážné ceny. Vznikne umělý nedostatek. Zboží se stává dostupnější a žádanější, mnoho lidí se začne poptávat po větším množství statků. Spotřebitelé spěchají nakupovat zboží na trh, kde ale není za danou cenu k dispozici. Vzniká převis poptávky nad nabídkou. Nabídka prodejců neroste, neboť nejsou motivováni, neinkasují požadovaný zisk. Čím větší poptávka nad nabídkou, tím více se zboží stává nedostatkovým a dochází k mnoha negativním vlivům. Zhoršuje se chování spotřebitelů i prodejců, snižuje se kvalita potravin. Vzniká prostor pro úplatky a dále dochází k podpoře černého trhu.

Informační funkce ceny se stává irelevantní, neboť neodráží skutečnou situaci na trhu. Motivační funkce výrobců mizí, protože neinkasují požadovaný zisk. Levnější statky začnou nakupovat i lidé, kteří ho za normálních okolností nepotřebují, čímž je narušena i funkce distribuční a alokační.

U **minimálních cen** vzniká podobná situace. Může dojít k případu, kdy stanovená minimální výše cen bude (a) vyšší než rovnovážná, (b) nižší než rovnovážná. V tomto případě mění trh ceny stanovená nad úrovní tržní rovnováhy. Vede to ke vzniku umělého neprodaného přebytku. Převis nabídky nad poptávkou znamená, že prodávající chtějí prodávat více, kupující kupovat méně. Opět jsou narušeny funkce cen, hlavně funkce alokační a informační, neboť cena udává chybný signál o potřebě rozmístění zdrojů (prodávající čekají zvýšení poptávky a zvýší výrobu). Narušuje se i přirozené přirozdělování finančních zdrojů spotřebitelů, kteří zboží nechtějí kupovat, jelikož je moc drahé.

U regulace formou **věcného usměrňování** dochází ke stanovení maximálního rozsahu, ve kterém se cena může pohybovat. Často je definována maximální % výše

přírážky, kterou lze připočítat k nákladům. Bohužel i tento státní zásah do fungování trhu má své trhliny – ztrátu základních funkcí cen.

Pod věcné usměřování cen spadá podnikání ve vodohospodářství a veřejné dopravě. Zde má ale regulace své opodstatnění – sociální princip. Voda je jednou ze základních lidských potřeb. Nezáleží tedy na výši ceny, voda bude potřebná vždy, do práce je také nutné dorazit. Neplatí zde ekonomické zákony – poptávka po těchto statcích bude pořád stejná. Vláda regulací umožňuje dostupnost vody a přepravy i pro ty nejhudší. Ceny nenesou žádnou informaci o proměnlivosti trhu, neplní motivační funkci, neboť poptávka bude skoro vždy na stejné úrovni, lidé nemohou přejít na substituční statek, proto ceny nenesou ani distribuční či alokační funkci.

5 DOPAD REGULACE CEN NA VODOHOSPODÁŘSKÝ SEKTOR

V této části bakalářské práce je vybrána společnost, které se státní zásah ve formě cenové regulace přímo dotýká a která podniká ve vodohospodářství.

Zkoumaným subjektem je vodárna VST s.r.o. působící v úzkém okruhu Táborska. V této kapitole je nahlédnuto na stav vodohospodářského trhu a je připomenuta forma věcného usměrňování cen. Dále zde je poukázán postup pro stanovení cen vody pro rok 2010 a 2013.

5.1 CHARAKTERISTIKA VODOHOSPODÁŘSKÉ SPOLEČNOSTI TÁBORSKO S.R.O.

Vybraná firma VST s.r.o. působí od roku 2003 výhradně v jižních Čechách v oblasti Táborska, Sezimova Ústí a Plané nad Lužnicí. Tyto města plní funkci společníků.

Hlavním předmětem činnosti podniku je:

- „*Provozováním vodovodů a kanalizací pro veřejnou spotřebu,*
- *zprostředkování služby*
- *zprostředkování obchodu*
- *inženýrská činnost ve výstavbě vodovodních sítí.*“⁶⁵

Organizační strukturu tvoří ředitel společnosti, vedoucí technik (manažer projektu), účetní a další technici.

Mezi orgány firmy patří valná hromada, jednatelé společnosti a dozorčí rada. Valná hromada má nevyšší a nejdůležitější funkci ve firmě, neboť rozhoduje o všech potřebných činnostech. Mezi jednatele patří tři muži, každý z nich zastupuje jedno

⁶⁵Základní údaje. *Vodárenská společnost Tábor* [online]. 2009 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.vstab.cz/cz/spolecnost>

město, rozhodují o problémech týkajících se smluv a zákona. Poslední ve struktuře, tedy Dozorčí rada, kontroluje působení Valné hromady i Jednatelů.

5.1.1 REGULACE CEN VE VODOHOSPODÁŘSTVÍ

Vodohospodářské odvětví je regulováno formou **věcného usměrňování**, to znamená, že úřady kontrolují náklady a zisk provozovatelů vodohospodářských sítí. Pro výpočet se používají účetní dokumenty. Je potřebné mít řádně doložené náklady (např. mzdové, pořizovací a ostatní potřebné pro provoz sítě) a stanovit přiměřený zisk. Tento sektor je regulován plošně, neboť pravidla platí pro všechny subjekty na trhu bez výjimky, avšak jsou posuzovány individuálně (podle výše nákladů a zisku u jednotlivých firem).

Voda je nejvíce regulovanou surovinou ve světě vůbec. Důvodů je mnoho. Do popředí se dostávají hesla: služba veřejnosti, sociální princip, nejvýznamnější přírodní zdroj pro člověka. Stát tedy nesmí dopustit, aby ceny povrchové, pitné a odpadní vody byly příliš vysoké a náklady domácností neúnosné, tzn. voda má být dostupná všem.

Hlavními orgány regulující tuto oblast jsou Ministerstvo financí a zemědělství. Zatímco Ministerstvo zemědělství odpovídá za správu v odvětví, zasluhuje se o rozšíření infrastruktury a má výkonnou pravomoc, Ministerstvo financí se zajímá přímo o cenotvorbu a vykonává funkci kontrolního úřadu, jinak je nazýváno také jako cenový regulátor ve vodohospodářství.

Jak již bylo řečeno, **výpočet cen vody** je velice individuální. Každá firma má jiné náklady na provoz a od toho se odvíjí i jiná výše zisku. Pro výpočet ceny je nejdříve nutné znát kalkulační období, které nejčastěji bývá kalendářní rok. Poté se zahrnou oprávněné náklady (velký důraz je kladen na slovo "oprávněné", neboť jsou náklady, které připočítat nelze, např. výdaje na reprezentaci, výplata dividend, náklady na sportovní a kulturní akce a mnoho dalších) a přiměřený zisk (nikde není definováno, jaká výše je ta přiměřená) za toto časové období. Pokud vše odpovídá pravidlům pro věcné usměrňování, následuje stanovení ceny, respektive rozmezí, ve kterém se musí pohybovat cena.

V Zákoně o cenách jsou přesně definované situace, kdy může být použita cenová regulace. Ve vodohospodářství je hlavním důvodem bezpochyby veřejný zájem. Tedy následující věta ze Zákona o cenách platí dvojnásob. „*Prodávající ani kupující nesmí zneužít svého výhodnějšího hospodářského postavení k tomu, aby získal nepřiměřený majetkový prospěch.*“⁶⁶ V předešlém odstavci byly krátce přiblíženy pojmy: oprávněné náklady a přiměřený zisk. Podle cenového zákona: „*Za ekonomicky oprávněné náklady se považují náklady pořízení odpovídajícího množství přímého materiálu, mzdové a ostatní osobní náklady, technologicky nezbytné ostatní přímé a nepřímé náklady a náklady oběhu a za přiměřený zisk považuje zisk spojený s výrobou a prodejem daného zboží odpovídající obvyklému zisku dlouhodobě dosahovanému při srovnatelných ekonomických činnostech, který zajišťuje přiměřenou návratnost použitého kapitálu v přiměřeném časovém období.*“⁶⁷

Bohužel v dnešní době převažuje pesimistický názor na státní regulaci jako takovou, to platí i v sektoru vodárenství. Důležitou roli totiž hraje systém prodeje, buďto se uplatňuje přímý prodej, nebo prodej pomocí prostředníka. Dobře fungující regulace je tam, kde je vytvořen vztah mezi vodárnou a spotřebitelem (vodárny v rukou obcí a měst). Tyto vodárny svůj zisk používají na úhradu nákladů, na rozvoj infrastruktury nebo finance znovu reinvestují. V případě, že existuje mezičlánek mezi výrobcem a spotřebitelem, přímé jednání mezi těmito subjekty se ruší, mizí sociální principy a nastupuje potřeba zvyšování příjmů.

Dnes jsou ceny vody stanoveny pouze tzv. **výměrem** (rozmezím) od Ministerstva financí. Z důvodů přítomnosti koncernů na našem území se v současnosti uvažuje o rozšíření cenové regulace v oblasti vodohospodářství. Ta by měla spadnout pod Energetický regulační úřad, který ji nyní stanovuje ceny elektrické energie, tepla a plynu. Na tuto problematiku existuje mnoho pozitivních i negativních pohledů. Na jednu stranu bude lépe dohlíženo na privatizované firmy, které uplatňují vyšší cenovou politiku vodného a stočného, byly by lépe kontrolovatelné a snáz by se udržovala sociální úroveň cen. Také by se měl snížit rozdíl v maržích jednotlivých podniků, které najdeme v rozmezí od 2 % až do 30 %. Na druhou stranu budou poškozeny vodárny

⁶⁶Česká republika. Zákon č. 403/2009 Sb., o cenách (2009)

⁶⁷Česká republika. Zákon č. 403/2009 Sb., o cenách (2009)

spadající pod obce a města. Výnosy prodeje vody jsou využívány na opravy vodovodů a kanalizací a rozvoj vodovodní infrastruktury.

5.1.2 CENY VODNÉHO A STOČNÉHO ČR

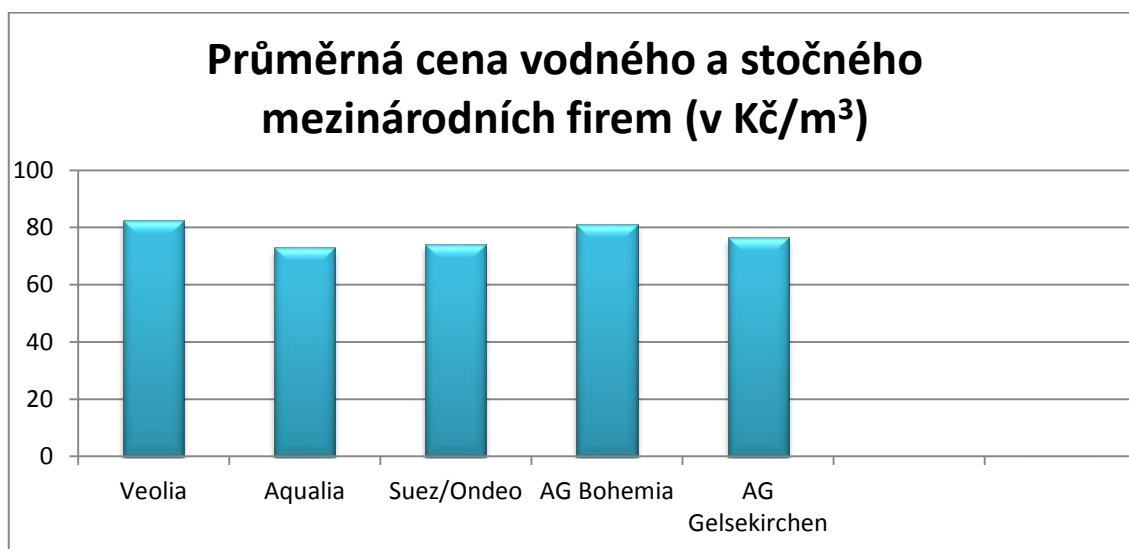
Cenová politika vodného a stočného v našem státě je závazná pro všechny subjekty podnikající v tomto oboru. Při tvorbě ceny se podnikatel musí řídit směrnicemi stanovenými Ministerstvem financí. Výše vodného a stočného je stanovena jednou ročně, nejčastěji k 1. lednu.

Obecně platí, že ceny vody v České republice i v zahraničí neustále rostou. Příčinou bývá růst poplatků a DPH, dražší provoz vodáren, financování rozvoje infrastruktury, zvyšování kvality služeb, vstup do EU a stále vyšší potřeba vodáren inkasovat zisk. Nejvyšší marže najdeme bezpochyby u vodáren mezinárodního charakteru - u koncernů, podnikajících na našem území. U těchto zahraničních podniků je zisk určen přímo provozovateli či vlastníkovi, tudíž informace o cenotvorbě se městu a obci často oblohou vyhýbají (i přes skutečnost, že to jsou právě obce, které financují opravu a rozvoj vodárenské infrastruktury). Vstupem do Evropské unie se začal klást vyšší nárok na kvalitu vody (výstavba nových čističek odpadních vod, atd.), a tyto náklady jsou také promítnuty do cen zákazníkům.

Vodárny rozdělujeme do dvou typů - okresního a koncernového. Regulace cen vodného a stočného funguje dobře tam, kde jsou vodohospodářské subjekty v rukou měst. Vzniká zde přímý vztah mezi prodejcem a zákazníkem a vybrané finance za spotřebu jsou reinvestovány do rozvoje infrastruktury. Tento osvědčený typ byl v ČR do 90. let minulého století, poté začala privatizace a většina firem byla převedena do osobního vlastnictví. U koncernu je hlavním cílem zisk.

Příkladem **nadnárodních společností** působících v ČR jsou: Veolia, Ondeo-Suez, Energie AG Bohemia, Aqualia a Gelsenwasser AG Gelsenkirchen.

Obrázek 1: Průměrná ceny vodného a stočného mezinárodních společností

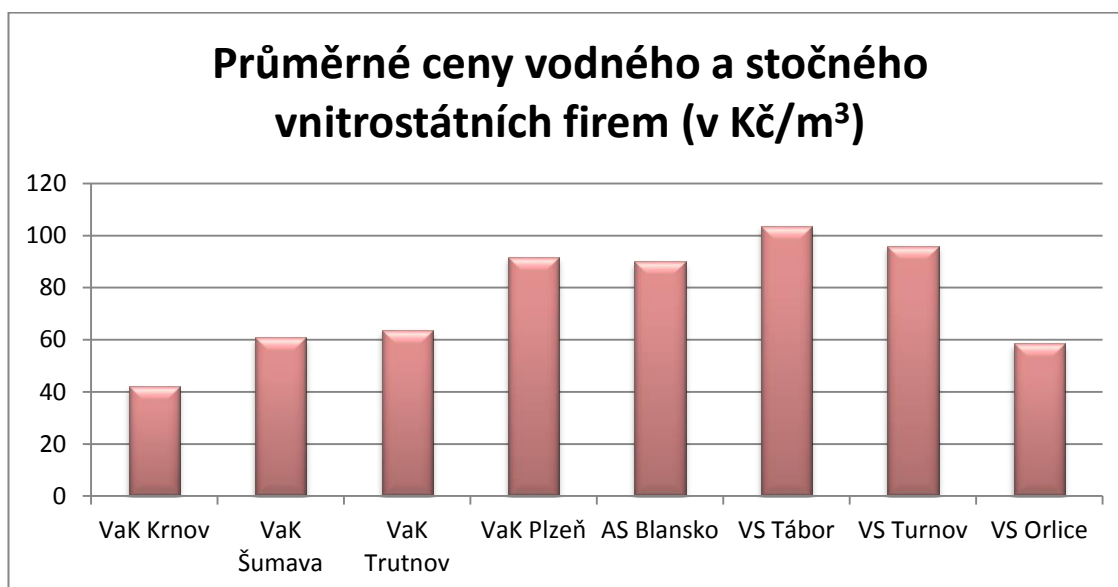

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ceny energie.cz

Na obrázku výše jsou znázorněné průměrné ceny mezinárodních podniků pro české spotřebitele. Jejich průměrná cena v roce 2014 činila v roce 78,04 Kč/m³, z toho pod touto hranicí se pohybuje pouze Aqualia (73,09 Kč/m³) a Suez/Ondeo (74,03 Kč/m³), ostatní mají ceny podstatně vyšší (Veolia – 82,70 Kč/m³, AG Bohemia – 81,00 Kč/m³, AG Gelsekirchen – 79,36 Kč/m³).

Pro přehled a porovnání je níže uveden také graf cen některých **místních vodáren**.

Obrázek 2: Průměrná ceny vodného a stočného národních společností

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ceny energie.cz

Střední hodnota cen regionálních podniků České republiky v roce 2014 byla 74,57 Kč/m³, čili o 4,5 % méně, než průměr mezinárodních firem. Nejméně za vodné a stočné platili v letošním roce spotřebitelé Krnovské VaK (41,98 Kč/m³), Orlické VS (58,65 Kč/m³), Šumavské VaK (61,04 Kč/m³) a VaK Trutnov (63,71 Kč/m³), naopak nejvíce u Vodárenské AS na Blansku (89,96 Kč/m³) a VaK v Plzni (91,67 Kč/m³).

Na vrcholu cenového žebříčku vodného a stočného v ČR za rok 2014 je oblast Táborska, kde působí vodárna ČEVAK, a.s. – VS Tábor (vlastník Energie AG Bohemia). Fakturační cena firmy byla 103,67 Kč/m³. Na druhém a třetím místě se umístilo Vodohospodářské sdružení Turnov (95,98 Kč/m³, vlastník Veolia) a Vodohospodářská společnost Sokolov, s.r.o. (93,44 Kč/m³, vlastník Veolia). Toto zjištění potvrzuje hypotézu o vyšších cenách vlastníků sídlících v cizích státech.

Již v předešlém textu je uveden poznatek neustále se navyšujících cen vodného a stočného u nás. Dnešní společnost je více šetrná, oproti roku 2003 lidé v roce 2014 spotřebovali o 9 % méně vody, paradoxně zaplatili o 44,72 % více. Tato situace se leckomu může zdát zvláštní, ovšem je nutné přijmout fakt, že celých 80 % z ceny tvoří

pevná složka, neměnná, který není závislá na výši spotřeby. Patří sem investice, náklady na opravu, různé poplatky. Nemałym důvodem zdražování jsou i vyšší marže dodavatelů a míra inflace, která v roce 2003 byla 0,1 % a v roce 2013 1,4 %.

Průměrná cena vodáren zásobujících trh republiky v roce 2014 činila 77,66 Kč/m³ (v roce 2007 činila 49,3 Kč/m³) a v následujícím roce ekonomové očekávají ceny na úrovni roku 2014.

Cena vody je vypočítávána podle vodného a stočného, stálých a pohyblivých nákladů. Zatímco vodné je platba za příjem pitné vody, stočné se platí za odvod odpadní vody a jejího následného čištění v čističkách odpadních vod. Vodné tvoří přes 52 % ceny, stočné méně než 48 %, z toho variabilní náklady (závisí na výši spotřeby) jsou zahrnuty do cca 20 % z ceny, fixní (výdaje na provoz a údržbu vodárny a infrastruktury) do 80 %.

Při výpočtu cen je nutné brát zřetel na to, zda společnost používá jednosložkovou či dvousložkovou **formu kalkulace**. Jednosložková zahrnuje pouze variabilní náklady odvíjející se od spotřeby, u dvousložkové se kromě pohyblivé připočítává i fixní složka, např. poplatky.

Výpočet (kalkulace) cen vodného a stočného je potřebným dokumentem pro stanovení výměru Ministerstvem financí. Dokument vychází z Opatření obecné povahy čj. 22402/2006-16330 Ministerstva zemědělství ve smyslu ustanovení zákona č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů. Jsou zde podrobně členěné náklady na materiál, energie, mzdy, rozepsané ostatní přímé, finanční náklady, výrobní režii. Dále jsou v dokumentu k nalezení pravidla pro výpočet nákladových položek a cen. Pokud se firma bude řídit poznámkami, dostane se jednoduchým výpočtem k ceně vodného a stočného bez DPH. Ve výsledné ceně pro spotřebitele musí být zahrnuta i daň, která letos činí 15 procent.

5.2 ANALÝZA VODOHOSPODÁŘSKÉ SPOLEČNOSTI TÁBORSKO S.R.O.

V této části textu je poukázán postup pro stanovení cen vody. Nejdůležitějším dokumentem je zde Výpočet/kalkulace cen vodného a stočného, kde jsou uvedené roční náklady a výnosy. Na základě jednoduchého postupu se dojde k výpočtu konečných cen, které platily v letech 2010 a 2013.

Úvodem je potřeba upozornit, že nejnovější informace potřebné pro analýzu vodohospodářského podniku jsou z roku 2013. Důvodem je skutečnost uvedená v Zákoně o vodovodech a kanalizacích, přesněji povinnost zveřejňovat údaje o kalkulaci za předcházející rok do 30. dubna. Tedy členění nákladů a míra zisku roku 2014 budou k dispozici až v dubnu 2015, což je pro vypracování práce pozdě.

5.2.1 CENY VODNÉHO A STOČNÉHO VST S.R.O.

Společnost s ručením omezením VST využívá dvousložkovou formu kalkulace ceny, neboli zahrnuje pohyblivou i pevnou část. Ceny vodného a stočného jsou většinou stanoveny k 1. lednu.

Pro porovnání a posouzení vývoje cen táborského vodohospodářského podniku jsou uvedeny v tabulkách (tabulky č.3, 4, 5 a 6) ceny ze sledovaného roku 2013 a nové ceny pro letošní rok 2015. Ovšem první tabulka se týká vzdálenějšího **roku 2010**, ve kterém se firmě méně dařilo, do ceny jsou promítnuty vysoké náklady a špatný výsledek hospodaření.

Tabulka 1: Pohyblivá složka ceny roku 2010

Pohyblivá složka	Cena bez DPH	Cena s DPH (+ 10 %)
Vodné	33,38 Kč/m ³	36,72 Kč/m ³
Stočné	25,23 Kč/m ³	27,75 Kč/m ³

Celkem	58,61 Kč/m ³	64,47 Kč/m ³
--------	-------------------------	-------------------------

Zdroj: Vlastní zpracování dle Vstab.cz

Tabulka 2: Pevná složka ceny roku 2010

Vodoměry		Pevné složky		
Skupina	Qp (m ³ /H)	Z vodného	Ze stočného	Celkem
(v+s)	do 2,5	290	634	924
(v+s)	do 6	1 198	2 477	3 675
(v+s)	do 10	2 907	5 591	8 499
(v+s)	do 15	5 941	10 705	16 646
(v+s)	nad 15	33 945	51 787	85 732

Zdroj: Vlastní zpracování dle Vstab.cz

V tabulkách nahoře je uvedena pohyblivá i pevná složka ceny uplatňovaná v roce 2010. V tomto roce byla výše DPH 10 %. VS Tábořsko měla horší období z hlediska hospodaření. Oproti roku 2009 se zisk výrazně snížil a naopak výdaje byly vyšší. Cena vodného s připočtenou desetiprocentní daní byla 64,47 Kč/m³.

Navyšující se ceny pokračují i v následujících letech. Vliv má inflace, zvyšování daně, reinvestování získaných finančních prostředků i snaha podniku dohnat ztráty. Tabulky níže se týkají druhého zkoumaného **roku 2013**.

Tabulka 3: Pohyblivá složka ceny roku 2013

Pohyblivá složka	Cena bez DPH	Cena s DPH (+ 15 %)
Vodné	39,54 Kč/m ³	45,47 Kč/m ³
Stočné	37,20 Kč/m ³	42,78 Kč/m ³

Celkem	76,74 Kč/m ³	88,25 Kč/m ³
--------	-------------------------	-------------------------

Zdroj: Vlastní zpracování dle Vstab.cz

Tabulka 4: Pevná složka ceny roku 2013

Vodoměry		Pevné složky		
Skupina	Qp (m ³ /H)	Z vodného	Ze stočného	Celkem
(v+s)	do 2,5	969	1 265	2 234
(v+s)	do 6	3 150	5 035	8 185
(v+s)	do 10	6 353	11 430	17 783
(v+s)	do 15	11 121	21 971	33 092
(v+s)	nad 15	43 310	10 7162	150 472

Zdroj: Vlastní zpracování dle Vstab.cz

Ceny 2013 jsou uvedeny s 15 % sazbou daně. Tento rok je pro podnik charakteristický vysokými investicemi do majetku, infrastruktury, čištění kanalizací a nákupu čističek odpadních vod. V souvislosti s těmito výdaji, byly ceny spotřebitelů opět navyšovány, útěchou byla ovšem skutečnost, že finance obyvatelů byly reinvestovány do potřebného rozvoje prospěšného pro společnost. Vysoká souhrnná cena 88,25 Kč/m³ je tím pádem „únosnější“.

Změna DPH vodného a stočného nastala během let 2010 – 2015 celkem 2 krát. V roce 2010 byla jeho výše 10 %, v roce 2012 se zvýšilo na 14 % a poté následovala změna hned 1. 1. 2013 o 1 %, tedy na 15 %. 15 procentní hodnota se do dnešní doby drží na stejné úrovni.

Pro oblast Táborska, Sezimova Ústí a Plané nad Lužnicí jsou nové ceny pro **období 2015** již dávno stanoveny a zveřejněny. Pevná složka zůstala od období 2013 stejná,

pohyblivá část se mírně zvýšila, meziročně hovoříme o nárůstu okolo 3 korun na metr krychlový.

Tabulka 5: Pohyblivá složka ceny roku 2015

Pohyblivá složka	Cena bez DPH	Cena s DPH (+15 %)
Vodné	41,31 Kč/m ³	47,51 Kč/m ³
Stočné	39,81 Kč/m ³	45,78 Kč/m ³
Celkem	81,12 Kč/m ³	93,29 Kč/m ³

Zdroj: Vlastní zpracování dle Vstab.cz

Tabulka 6: Pevná složka ceny roku 2015

Vodoměry		Pevné složky		
Skupina	Qp (m ³ /H)	Z vodného	Ze stočného	Celkem
(v+s)	do 2,5	969	1265	2234
(v+s)	do 6	3150	5035	8185
(v+s)	do 10	6353	11430	17783
(v+s)	do 15	11121	21971	33092
(v+s)	nad 15	43310	107162	150472

Zdroj: Vlastní zpracování dle Vstab.cz

V tomto fakturačním období budou zákazníci odebírat vodu za 93,29 Kč/m³ (+ individuální výše pevné složky závisující na velikosti vodoměru). V roce 2014 odběratelé platili 91,70 Kč/m³ (méně o 1,7 % než letos), v roce 2013 88,25 Kč/m³.

5.2.2 KALKULACE VST S.R.O.

Ceny vodného a stočného jsou v České republice stanoveny podle pravidel věcného usměrňování. To znamená, že jsou posuzovány oprávněné náklady provozovatelů a přiměřený zisk. Pro tyto účely existuje pro vodní hospodářství dokument **Výpočet (kalkulace) cen vodného a stočného** skládající se z tabulek pro výpočet nákladů a kalkulační zisk. Slouží pro stanovení výměru ministerstvu. Pro výpočet cen vody stačí vyplnit všechny položky a díky jednoduchému postupu je přesně stanovena cena vodného a stočného.

Kalkulace vodného a stočného se za posledních několik let nezměnila. Před 5 lety vodohospodářské podniky používaly pro stanovení výše cen stejný kalkulační vzorec jako dneska. V tabulce níže (**Výpočet cen vodného a stočného VST s.r.o. 2010**) se o tom můžeme přesvědčit.

Tabulka 7: Výpočet ceny roku 2010

Voda pitná	
ÚVN	79 947 000 Kč
Fakturované množství vody	2 311 000 m ³
Kalkulační zisk	1 113 000 (1,39 % z ÚVN)
Obrat	81 060 000 Kč (ÚVN + zisk)
Pevná složka	3 920 000 Kč (4,84 % z ÚVN)
Pohyblivá složka	77 140 000 Kč
Cena pohyblivé složky bez DPH	33,38 Kč/m ³ (pohyblivá složka/množství fakturované vody)
Cena pohyblivé složky s DPH (10 %)	36,72 Kč/m ³
Voda odpadní	

ÚVN	116 456 000 Kč
Fakturované množství vody	3 933 000 m ³
Kalkulační zisk	- 5 098 000 Kč (- 4,38 % z ÚVN)
Obrat	111 358 000 Kč (ÚVN + zisk)
Pevná složka	12 131 000 Kč (10,89 % z ÚVN)
Pohyblivá složka	99 227 000 Kč
Cena pohyblivé složky bez DPH	25,23 Kč/m ³ (pohyblivá složka/množství fakturované vody)
Cena pohyblivé složky s DPH (10 %)	27,75 Kč/m ³

Zdroj: Vlastní zpracování dle Vyúčtování/kalkulace cen vodného a stočného roku 2010

Konečná účtovatelná ceny vody je 36,72 Kč/m³ pro pitnou a 27,75 Kč/m³ pro stočnou část. Počítáme se sazbou DPH 10 %. Zisk u stočného se v tomto období dostal do záporných hodnot. Důvodem je špatné hospodaření firmy.

Je potřebné ukázat členění úplných vlastních nákladů, neboť jsou základním stavebním prvkem pro výpočet ceny vodného a stočného.

Tabulka 8: Podrobné členění úplných vlastních nákladů roku 2010

Nákladové položky	Voda pitná (v Kč)	Voda odpadní (v Kč)
Materiál	40 183 000	6 881 000
- PV převzatá + OV předaná k čištění	36 262 000	191 000
- surová voda podzemní + povrchová	0	0
- chemikálie	23 000	2 691 000
- ostatní materiál	3 898 000	3 999 000

Energie	184 000	8 279 000
- elektrická energie	184 000	8 265 000
- ostatní energie (plyn, pevná a kapalná)	0	14 000
Mzdy	7 193 000	10 113 000
- přímé mzdy	5 094 000	7 180 000
- ostatní osobní náklady	2 099 000	2 933 000
Ostatní přímé náklady	25 656 000	79 726 000
- odpisy infrastrukturního majetku	0	0
- opravy infrastrukturního majetku	1 744 000	3 377 000
- nájem infrastrukturního majetku	16 981 000	62 898 000
- poplatky za vypouštění odp. vod	0	634 000
- ostatní provozní náklady externí	755 000	6 252 000
- ostatní prov. náklady ve vlastní režii	6 176 000	6 565 000
Finanční náklady	-	-
Výrobní režije	2 110 000	3 591 000
Správní režije	4 622 000	7 866 000
Úplné vlastní náklady	79 947 000	116 456 000

Zdroj: Vlastní zpracování dle Vyúčtování/kalkulace vodného a stočného roku 2010

Z úplných vlastních nákladů je možné vypočítat náklady na jednotku produkce (ÚVN/vyfakturované množství vody). V roce 2010 činily tyto jednotkové náklady 34,59 Kč pro pitnou vodu a 29,61 Kč pro odpadní vodu. Částka jednotkových nákladů je pomyslným mezníkem, pod který s cenou nelze jít, firma by se totiž dostávala do ztráty. V roce 2010 byla ovšem účtovaná cena spotřebiteli nižší než cena jednotkových nákladů.

Poslední vyúčtování kalkulace vodárny v Táboře je z roku 2013. Pohyblivá část ceny v tomto roce byla 45,47 Kč/m³ pro pitnou vodu a 42,78 Kč/m³ pro vodu odpadní, celkem tedy 88,25 Kč/m³ + pevná složka. Nejdříve si firma musí spočítat úplné vlastní náklady, zjistit množství odebrané vody a stanovit zisk. Z toho je nutné vypočítat obrát podle vzorce ÚVN + zisk, tato částka je potřebná na rozdělení mezi pevnou a pohyblivou částí ceny. Takto rozdělenou pohyblivou část vydělí množstvím vyfakturované vody, přičte 15% DPH a dostane požadovanou cenu.

Tabulka 9: Výpočet ceny roku 2013

Voda pitná	
ÚVN	88 501 376 Kč
Fakturované množství vody	2 113 007 m ³
Kalkulační zisk	4 527 744 Kč (5,12 % z ÚVN)
Obrát	93 029 120 Kč (ÚVN + zisk)
Pevná složka	9 480 810 Kč (10,19 % z ÚVN)
Pohyblivá složka	83 548 310 Kč
Cena pohyblivé složky bez DPH	39,54 Kč/m ³ (pohyblivá složka/množství fakturované vody)
Cena pohyblivé složky s DPH (15 %)	45,47 Kč/m ³
Voda odpadní	
ÚVN	160 149 458 Kč
Fakturované množství vody	3 677 850 m ³
Kalkulační zisk	1 357 634 Kč (0,85 % z ÚVN)
Obrát	161 507 092 Kč (ÚVN + zisk)
Pevná složka	24 691 072 Kč (15,29 % z ÚVN)

Pohyblivá složka	136 616 020 Kč
Cena pohyblivé složky bez DPH	37,20 Kč/m ³ (pohyblivá složka/množství fakturované vody)
Cena pohyblivé složky s DPH (15 %)	42,78 Kč/m ³

Zdroj: Vlastní zpracování dle Vyúčtování/kalkulace cen vodného a stočného roku 2013

Členění úplných vlastních nákladů je zobrazeno v následující tabulce. Tabulka nám ukazuje veškeré náklady, které podnik vykalkuloval v roce 2013. Součtem dílčích nákladových položek vyjde výše ÚVN, neboli základ pro tvorbu ceny.

Tabulka 10: Podrobné členění úplných vlastních nákladů roku 2013

Nákladové položky	Voda pitná (v Kč)	Voda odpadní (v Kč)
Materiál	37 687 949	6 354 950
- PV převzadá + OV předaná k čištění	34 690 644	0
- surová voda podzemní + povrchová	0	0
- chemikálie	8 804	2 430 257
- ostatní materiál	2 988 501	3 924 693
Energie	199 521	7 834 882
- elektrická energie	199 521	7 502 257
- ostatní energie (plyn, pevná a kapalná)	0	332 625
Mzdy	10 738 372	13 004 316
- přímé mzdy	7 643 663	9 259 676
- ostatní osobní náklady	3 094 709	3 744 640
Ostatní přímé náklady	34 846 576	124 202 027

- odpisy infrastrukturního majetku	30 000	30 000
- opravy infrastrukturního majetku	2 291 752	5 884 726
- nájem infrastrukturního majetku	27 158 637	101 534 827
- poplatky za vypouštění odp. vod	0	642 195
- ostatní provozní náklady externí	635 682	5 931 007
- ostatní prov. náklady ve vlastní režii	4 730 505	10 179 273
Finanční náklady	-	-
Výrobní režije	1 965 097	3 420 401
Správní režije	9 063 861	5 332 883
Úplné vlastní náklady	88 501 376	160 149 458

Zdroj: Vlastní zpracování dle Vyúčtování/kalkulace cen vodného a stočného roku 2013

Pomocí úplných vlastních nákladů lze zjistit jednotkové náklady. Pro pitnou vodu 41,88 Kč, pro vodu stočnou 43,54 Kč. Pokud by firma stanovila cenu pod úroveň těchto jednicových nákladů, dostala by se do ztráty, firma by nevykazovala zisk. V tomto případě tomu tak není, firma vykázala přiměřený zisk ve výši 5,12 %.

5.2.3 VLIV REGULACE NA FIRMU

Firma uvádí pouze dva negativní dopady regulace na její podnikání. Administrativní zátěž a časté státní kontroly. Obě s sebou nesou zvýšené náklady na platy zaměstnanců a tedy zbytečné rozmisťování finančních zdrojů podniku.

6 DOPAD REGULACE CE NA FARMACEUTICKÝ SEKTOR

V této části je poukázána regulace cen na firmě podnikající ve farmacii. Novartis Czech Republic s.r.o. se zabývá výrobou a distribucí léčivých přípravků a spadá pod regulaci cen původce.

Nejdříve je v textu přiblížen trh farmacie a je připomenuta forma stanovení maximálních cen. Postup při výpočtu cen je poukázán na dvou přípravech firmy – z roku 2009 a 2014.

6.1 CHARAKTERISTIKA SPOLEČNOSTI NOVARTIS CZECH REPUBLIC S.R.O.

Podnik Novartis s.r.o. se řadí mezi největší a nejznámější mezinárodní firmy ve světě. V České republice má zastoupení pod jménem Novartis Czech Republic s.r.o. Působí na farmaceutickém trhu, společnost je výrobce a distributor léčebných přípravků, zabývá se péčí o pacienty a jejich zdraví.

Podle obchodního rejstříku je jejím hlavním předmětem podnikání:

- „Prodej jedů, pesticidů a žiravin,
- prodej a distribuce léčiv,
- výroba léčivých přípravků
- související výroba, obchod a služby.“⁶⁸

Hlavním statutárním orgánem je jednatel, který má pravomoc jednat jménem společnosti a podepisovat dokumenty. Mezi další instituce firmy patří prokuratura, zastupující společnost v důležitých otázkách. Dozorčí rada, skládající se ze tří členů. Jediným společníkem je švýcarská firma Novartis AG.

⁶⁸Výpis z obchodního rejstříku. *Veřejný rejstřík a Sbírka listin* [online]. nedatováno [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=473291&typ=PLATNY>

6.1.1 FARMACEUTICKÝ TRH

Na trhu farmacie působí důležitý a nenahraditelný orgán: Státní ústav pro kontrolu léčiv. Má kontrolní, dozorní i výkonnou funkci a úzce spolupracuje s Ministerstvem zdravotnictví. Mezi odborné činnosti ústavu patří:

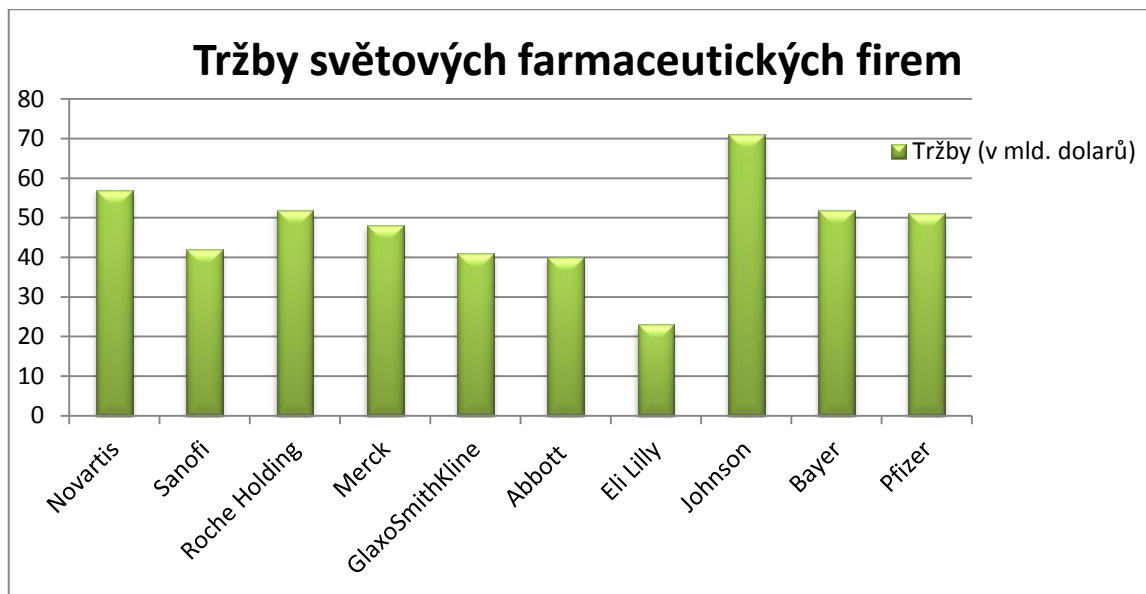
- „*Oblast spisové služby,*
- *registrace léčivých přípravků,*
- *posuzování hraničních přípravků,*
- *klinické hodnocení léčiv,*
- *farmakovigilance,*
- *laboratorní kontrola,*
- *dozor,*
- *prosazování práva,*
- *kontrola,*
- *normotvorná a lékopisná činnost,*
- *udělování sankcí.*“⁶⁹

Na farmaceutickém trhu působí mnoho subjektů. Výrobci léků, velkoobchodní a maloobchodní dodavatelé, lékárny.

Mezi dominantní celosvětové firmy vyrábějící léčebné prostředky řadíme: Pfizer, Novartis, Sanofi, Roche Holding, Merck, GlaxoSmithKline, Amgen, AstraZeneca, Eli Lilly, Johnson and Johnson a Abbott Laboratories.

⁶⁹Výroční zpráva SÚKL 2013. In: *Státní ústav pro kontrolu léčiv* [online]. 2013 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.sukl.cz/sukl/vyrocní-zprava-o-cinnosti-sukl>

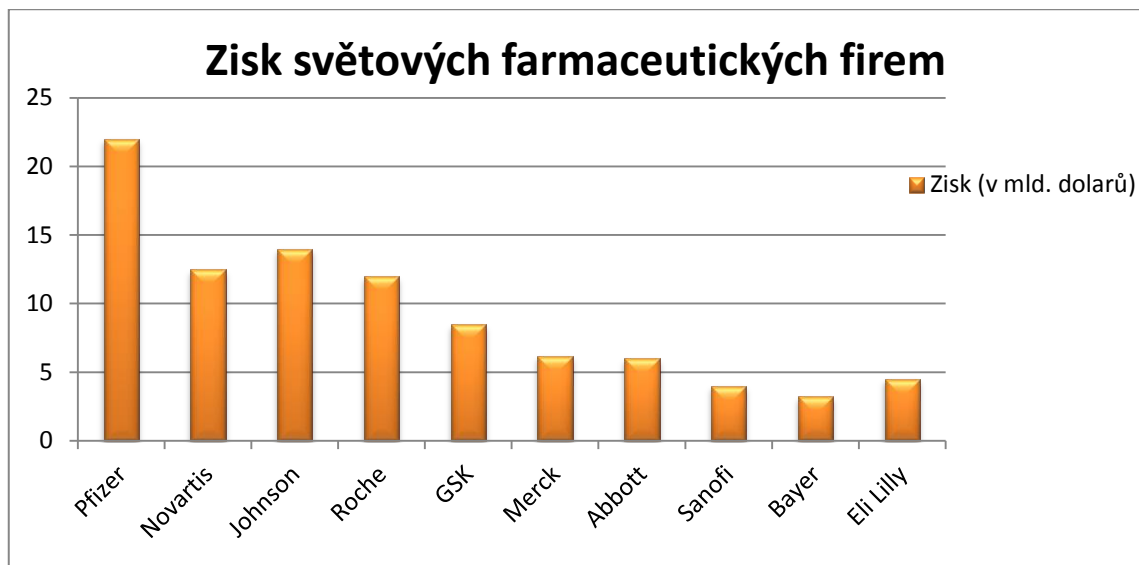
Obrázek 3: Tržby světových farmaceutických firem

Zdroj: Vlastní zpracování dle Peníze.cz

Dle obrázku výše je možné porovnat tržby největších farmaceutických firem. Nejlépe si v minulém roce vedla společnost Johnson and Johnson, poté Novartis, Bayer a Roche. Pokud bychom posuzovali firmy podle výše zisku, pořadí se trochu zamíchá – na prvním místě by byl Pfizer, až poté Johnson a Novartis (viz. obrázek níže).

Obrázek 4: Zisk světových farmaceutických firem

Zdroj: Vlastní zpracování dle Peníze.cz

Z výše dostupných údajů lze vypočítat rentabilitu tržeb, neboli ziskovou marži. Tento údaj udává, kolik zisku připadne na jednu korunu tržeb a poukazuje tak na celkovou marži podniků.

Tabulka 11: Výpočet rentability tržeb farmaceutických společností

Rentabilita tržeb	
Společnost	Výsledek (zisk/tržby)
Novartis	0,219
Sanofi	0,095
Roche	0,230
Merck	0,129
GSK	0,207
Abbott	0,150
Eli Lilly	0,195

Johnson and Johnson	0,197
Bayer	0,061
Pfizer	0,431

Zdroj: Vlastní zpracování

U společnosti Novartis vyšel výsledek 0,219, což znamená 21,9% marži, která putuje do „vlastní kapsy“ firmy. Nejlépe si ovšem vedla společnost Pfizer se svými 43,1 % celkové marže.

Povolených výrobců léčivých přípravků má Česká republika opravdu mnoho. Uvedeno jich je pouze pár: Novartis Czech Republic s.r.o., ALS Czech Republic, Biolnova s.r.o., COOPHARMA s.r.o., HEATON k.s., IBI, spol. s r.o., MEDIAP, spol. s r.o., NORDIC Pharma, s.r.o., Pharmakl spol. s r.o., PHOENIX a.s., Roche s.r.o., Rosen Pharma a.s., SOTIO a.s., TEVA Pharmaceuticals CR, s.r.o., WALMARK a.s., ZENTIVA, k.s., a mnoho dalších. Platný celkový přehled povolených výrobců u nás je vystaven na stránkách Státního ústavu pro kontrolu léčiv.

6.1.2 REGULACE CEN LÉČIV

Cena léčebných přípravků je určována formou **maximálních cen** nebo věcného usměrňování. Maximální cenou se reguluje cena výrobce (původce) léků, nebo výše obchodní přírážky.

Cena výrobce je ta první výše ceny, díky které je uváděn výrobek na trh a s kterou postupuje do dalších mezičlánků. Výrobcem neboli původcem, se rozumí osoba či podnik, který je držitelem rozhodnutí o registraci určitého prostředku nebo potravin pro léčebný účel. Obchodní přírážka je procentuální výše připsaná k základní ceně. Tato odměna je pro všechny distributory (velkoobchodníky i maloobchodníky) společná.

U této regulace je dobré upozornit na to, že probíhá pouze u léků hrazených zdravotními pojišťovnami. U přípravků hrazených pacientem, které nejsou dotovány, se

žádná cenová regulace neuplatňuje. V případě, že je nutné stanovit maximální výši cen u výrobku putujícího ze zahraničí v cizí měně, použije se pro přepočtení platný kurz České národní banky.

Institucí stavující maximální ceny léčivých přípravků je Státní ústav pro kontrolu léčiv. Stanovuje horní hranici ceny, za kterou může být produkt propuštěn na trh a nejvyšší možnou přírážku obchodníků. Je to tedy SÚKL, který má za úkol regulovat farmaceutický trh. Dále se nesmí zapomenout na Ministerstvo zdravotnictví vydávající právní zákony a předpisy, které určují způsob, účel a prostředky a rozsah regulace. SÚKL a Ministerstvo zdravotnictví při cenové regulaci úzce spolupracují a plní hlavní funkci cenového regulátora léčivých přípravků v republice.

Důležitými **dokumenty** pro osoby podnikající ve farmaceutickém průmyslu jsou:

- Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění (udává informace o zdravotním pojištění a podmínkách poskytování zdravotnické péče, upravuje regulaci cen léků a léčebných přípravků),
- Cenový předpis Ministerstva zdravotnictví 1/2008/FAR.

U výpočtu maximálních cen medikamentů se musí rozlišit, zda počítáme výrobní cenu, či ziskovou přírážku. Cena výrobce se počítá dle zdánlivě jednoduchého postupu.

Maximální cena výrobce je státem, na rozdíl od ziskové obchodní přírážky, regulována pouze v nezbytných případech. Při určování, jaký výrobek bude omezen na ceně a jaký ne, se hledí na konkurenceschopnost trhu. *„Trh není ohrožen účinky omezení hospodářské soutěže, jestliže ve skupině nejpodrobnějšího dostupného členění existují na trhu nejméně 4 léčivé přípravky nebo potraviny pro zvláštní lékařské použití plně terapeuticky zaměnitelné, shodné cesty podání, a to od nejméně 4 původců, a v průběhu předchozích 12 měsíců nedošlo k významnému nárůstu cen původce.“*⁷⁰ Pokud produkt nemá soupeře, je potřebné zregulovat jeho cenu, dříve než se dostane do oběhu. V takovémto případě nastává poměrně složitá situace výpočtu. *„Obecné pravidlo je, že maximální cena výrobce konkrétního léku se stanoví ve výši průměru jeho 3 nejnižších cen ze země tzv. referenčního koše.“*⁷¹ Země zahrnované do referenčního koše

⁷⁰ Česká republika. Cenový předpis Ministerstva zdravotnictví 1/2008/FAR (2008)

⁷¹ Česká republika. Cenový předpis Ministerstva zdravotnictví 1/2008/FAR (2008)

jsou stanoveny Ministerstvem zdravotnictví, a jsou zde, až na výjimky, země z celé Evropské unie.

Postup při stanovení ceny určitého XX léku je v tomto případě jednoduchý – zjistí se, za jakou sumu je XX produkt prodáván v zahraničních zemích, najdou se 3 státy zahrnuté do referenčního koše, ve kterých je výrobek nejlevnější a kde jsou nejlépe porovnatelné parity kupní síly a vytvoří se aritmetický průměr z cen (od koncové ceny na mezinárodním trhu je potřebné předtím odečíst daň a ziskovou přírážku, která se používá v dané zemi). Tato hodnota se bude rovnat maximální možné ceně výrobku XX na našem trhu. Problém nastává v případě, že medikament není prodáván mezinárodně. Za této situace hledáme podobný český výrobek vhodný k porovnání a jeho nejnižší cena bude ta maximální.

Jak již bylo naznačeno, hlavním rozdílem **regulace obchodní přírážky** a ceny výrobce, je v častosti používání. Zisk obchodníků s léčivem se reguluje vždy. Cena je stanovena degresivně, neboli vysoká základní cena znamená nízkou přírážku, tzn. čím nižší cena výrobce, tím vyšší procento zisku obchodníka.

Tabulka 12: Výše obchodní přírážky

Základ od (v Kč)	Základ do (v Kč)	Sazba (v %)
0,00	150,00	37
150,01	300,00	33
300,01	500,00	24
500,01	1 000,00	20
1 000,01	2 500,00	17
2 500,01	5 000,00	14
5 000,01	10 000,00	6
10 000,01	9 999 999,00	4

Zdroj: Cenový předpis Ministerstva zdravotnictví 1/2008/FAR (2008)

Například je stanovena maximální výše obchodní přírážky 20 % (cena výrobku od 500 korun do 1 000 korun), ta se dělí mezi všechny účastníky v řetězci od prvního mezičlánku (třeba velkoobchod), k poslednímu (např. lékárna). Pokud vznikne krátká vazba (výrobce - velkoobchod - lékárna - konečný spotřebitel), znamená to, že obchodní přírážku ve výši 20 % si dělí velkoobchod a lékárna. Proto je velice důležitá spolupráce mezi těmito subjekty. Záleží pouze na tom, na jaké výši odměny se mezi sebou dohodnou, 10 % pro prvního a 10 % pro druhého, nebo 1% pro jednoho a 19 % pro dalšího.

6.2 ANALÝZA NOVARTIS S.R.O.

Novartis s.r.o. se řadí mezi firmy vyrábějící léčiva. Všechny potřebné informace o regulaci cen konkrétního léčivého přípravku nalezneme na stránkách Státního ústavu pro kontrolu léčiv. Pro přístup do elektronické dokumentace je nutné vlastnit certifikát pro nahlížení do spisu a elektronický podpis.

Státní ústav pro kontrolu léčiv vydává na základě Zákona o veřejném zdravotním pojištění Rozhodnutí stanovující maximální ceny léčiv. Tento dokument obsahuje vše potřebné pro prostudování regulačního postupu a vznikne na základě podání žádosti výrobcem (původcem). Nachází se zde datum podání žádosti i datum vyřešení, jsou tu sepsání účastníky řízení, názvy produktů, přidělené kódy a značky, maximální ceny stanovené SÚKLEM, navrhované ceny žadatelů, země, které byly vybrány z referenčního koše a jejich ceny.

Pro účely této bakalářské práce jsou vybrány na porovnání 2 léčivé produkty – DIOVAN 40 MG a MIFLONID 400. Na první přípravek bylo vydáno rozhodnutí v již roce 2009, na druhý v polovině minulého roku.

Tabulka 13: Maximální ceny přípravků

Kód SÚKL	Název	Maximální cena
0015562	DIOVAN 40 mg	330,76 Kč
0016306	MIFLONID 400	203,16 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

6.2.1 ANALÝZA LÉČIVÉHO PŘÍPRAVKU DIOVAN 40 MG

Léčivý přípravek DIOVAN používají osoby s vysokým krevním tlakem. Je vedený pod spisovou značkou SUKLS154268/2009. Žádost pro registraci léku byla podána 24.8.2009, následně na to byla stanovena maximální možná cena 330,76 Kč.

Tabulka 14: Země referenčního koše pro přípravek DIOVAN

Vybrané země referenčního koše	Cena výrobce (v Kč)
Estonsko	342,41
Francie	375,07
Itálie	-
Litva	342,41
Maďarsko	314,26
Portugalsko	318,18
Řecko	-
Španělsko	-

Zdroj: Vlastní zpracování dle Záznamu pro účely stanovení maximální ceny

Maximální cena přípravku DIOVAN byla stanovena na základě zjištěných cen z celkem pěti zemí referenčního koše. Jednoduchým výpočtem, kdy jsou sečteny ceny výrobců v těchto zemích a vyděleny jejich počtem, vyjde výsledná cena 338,47 Kč. Maximální cena však byla stanovena nižší. Důvod je jednoduchý, cena byla snížena na návrh žadatele - 330,76 Kč (společnost Novartis vypočítala jinou maximální cenu, než SÚKL, neboť dodala jinou cenu v Litvě a zjistila špatný přepočítání Estonské ceny na české koruny).

Jelikož cena žadatele byla nižší než cena SÚKLu, nebylo nutné zahajovat další řízení. Pro dobro spotřebitele dal SÚKL žadateli za pravdu a maximální cena se ponechala na výši požadované Novartisem - 330,76 Kč.

6.2.2 ANALÝZA PŘÍPRAVKU MIFLONID 400

MIFLONID 400 je léčivý přípravek k léčbě astmatu, který je vedený pod spisovou značkou SUKLS65620/2014. Na základě podání žádosti ze dne 14.4.2014 byla stanovena maximální cena 203,16 Kč.

Nejdříve je nutné nalézt země z referenčního koše s nejnižšími cenami výrobce.

Tabulka 15: Země referenčního koše pro přípravek MIFLONID

Vybrané země referenčního koše	Cena výrobce (v Kč)
Belgie	-
Dánsko	594,64
Finsko	-
Francie	326,00
Holandsko	-

Chorvatsko	-
Irsko	-
Itálie	279,33
Litva	250,01
Lotyšsko	270,31
Maďarsko	203,35
Polsko	198,68
Portugalsko	318,24
Řecko	207,45
Slovensko	368,26
Slovinsko	-
Španělsko	325,20
Švédsko	-
Velká Británie	-

Zdroj: Vlastní zpracování dle Záznamu pro účely stanovení maximální ceny

Léčivý přípravek MFLONID byl porovnán s léky, které obsahují stejnou léčivou látku, stejné formy a síly a minimální odchylky ve velikosti balení. Mezi vybrané země patřilo Polsko, Maďarsko a Řecko. Pro stanovení maximální ceny léku se vypočítá aritmetický průměr nejnižších cen. V Maďarsku a Řecku byly nalezeny základní ceny výrobce, bez přírážky a daně, nebylo tedy nutné nic odečítat a pro výpočet byly použity ceny 203,35 Kč a 207,45 Kč. Polská cena obsahovala DPH (8 %), což muselo být před použitím odečteno, cena tak vyšla na 198,68 Kč. Samozřejmě ceny musely být přepočteny na českou měnu kurzem platným Českou národní bankou.

Aritmetickým průměrem těchto tří položek stanovil SÚKL maximální cenu 203,16 Kč. Návrh žadatele byl 203,16 Kč, tedy stejný. Celý tento proces byl vyřešen 25. 6.

2014. Doba od prvního kroku k poslednímu činila dva měsíce, což je považováno za standartní čas.

6.2.3 VLIV REGULACE NA FIRMU

Firma Novartis s.r.o. bere v potaz nutnost používání cenové regulace v odvětvích, kde neplatí ekonomické zákony (např. prodej vody). Jelikož je v těchto odvětvích poptávka pořád na stejné úrovni, je nutné, aby stát zasáhl, neboť by firmy mohly navyšovat svoji ziskovou přírážku bez ohledu na spotřebitele.

Obecně se ovšem ve společnosti hovoří o negativních stránkách státních zásahů. Regulace cen snižuje konkurenční prostředí, narůstají náklady na byrokracii a administrativu, je omezena svoboda podnikání. Je potřebné provádět kontroly dodržování předpisů, což vede k plýtvání finančních zdrojů. Cenové omezení má za následek vznik společenství (kartelů) a nebo korupce.

Na firmu jako na výrobce léků nemá však regulace ani pozitivní ani negativní dopady. Trh výrobců léčivých prostředků by fungoval stejně i bez státních zásahů. Regulované léky jsou pouze ty, na jejichž placení se podílí zdravotní pojišťovna (léky typu antikoncepce jsou hrazeny pacienty v plné výši, nejsou tedy regulované). To naznačuje, že regulace je uplatňována pouze u léků nezbytných, u kterých by na zdravém trhu fungoval zákon nabídky a poptávky. Jediným negativním aspektem je pro firmu zvýšení administrativní zátěže a tím i zbytečné plýtvání finančních zdrojů.

7 ZÁVĚR

Antimonopolní regulace omezuje monopolní postavení firem a tím zvyšuje konkurenceschopnost ostatních podniků na trhu. Pokud stát dovolí použít regulaci jako nástroj k podpoře trhu, musí být tento zásah dostatečně odůvodněn. Hlavními důvody vstupu státu do tržního procesu jsou externality, nedokonalá konkurence, veřejné statky, informovanost.

Alternativní formou regulace je samoregulace. Tato forma vzniká na trhu spontánně, dle potřeby a je mnohem rychlejší, pružnější a levnější. Důraz je kladem na slovo rychlejší, neboť v případě státní regulace trvá vyřešení problému pár měsíců, někdy i pár let.

Stát při regulaci vodohospodářství používá formu věcného usměrňování cen. Věcné usměrňování znamená kontrolu nákladů a přiměřeného zisku subjektů. Překvapivým zjištěním byla skutečnost, že zákon přesně nestanovil, co „přiměřený zisk“ znamená. Na trhu vodárenství působí firmy s naprosto rozdílným procentem připsaného zisku – od 2 % do 30 %. Obecně platí pravidlo, že přiměřená a sociálně únosná míra marže je kolem 5 %. Společnost VST s.r.o. přiznalo v roce 2014 zisk ve výši 5,12 %. Zajímavý je fakt, že tato firma, která patří k nejdražším vodárnám v České republice, přesto vykazuje poměrně nízký zisk. Důvodem jsou vysoké náklady na rozvoj infrastruktury a reinvestování zdrojů.

Vláda se při zásahu do vodárenského sektoru opírá o heslo: v zájmu veřejného blaha. Skutečnost, že přiměřený zisk není nikde přesně stanoven, uvaluje na regulaci stín. Stát teoreticky hlídá strukturu nákladů společností a výši přiměřeného zisku (existují tabulky a postupy pro výpočty). Ovšem v praxi si společnosti mohou stanovit jakoukoliv výši ziskové přírážky. Regulace cen vodného a stočného se tak stává neefektivní.

Dalším problémem v regulaci je narušování přirozeného chodu trhu a tím i přirozenou funkci cen. Ceny vodohospodářské společnosti VST s.r.o. odráží kvalitu hospodaření firmy, její zisky či ztráty. Ceny nenesou žádnou informaci o proměnlivosti

trhu, neplní motivační funkci, neboť množství vyprodukované vody bude vždy skoro na stejné úrovni, lidé nemohou přejít na substituční statek, proto cena nenese distribuční ani alokační funkci. To posiluje názor lidí, že na neregulovaném trhu by dokonale fungovaly principy řádné hospodářské soutěže.

Na stranu regulace se nestaví ani zkoumaná společnost. Dopad na hospodaření firmy má regulace spíše negativní. Zvyšují se náklady na administrativu, společnost je často kontrolována, což vede ke stresu pracovníků.

Pravdou zůstává, že ceny vodáren, které vlastní mezinárodní koncerny, jsou mnohem vyšší než ceny malých místních vodáren. K nejdražším firmám působící na trhu České republiky patří ty, které vlastní nadnárodní společnosti Veolia. Vodárny obecního charakteru jsou mnohdy i o 50 % levnější. Proto je potřebné ponechat a rozšířit regulaci cen vody, avšak za předpokladu lepšího a podrobnějšího promítnutí nákladů a přiměřeného zisku do realizačních cen. Obecné pojetí, jaké platí dnes, nestačí.

Další problematikou je stanovování maximálních cen u výrobců léků. Prostudováním regulace cen léčiv byla zjištěna zajímavá fakta. Prvním z nich je skutečnost, že stát může na farmaceutickém trhu zasahovat pouze v případě nedostatečné konkurence. Na trhu působí však mnoho firem vyrábějící stejné či podobné přípravky. Ponechat trhu volnou ruku by zajistilo jeho efektivnější fungování, navíc by nebyly ničeny základní funkce cen.

Ceny léčiv na českém trhu mají také stanovený cenový strop. Bohužel pouze u nezbytných, často používaných léků, u kterých zákon nabídky a poptávky funguje perfektně. Ve správním řízení o výši ceny léků DIOVAN a MIFLONID zástupci firmy Novartis s.r.o. požadovali cenu stejnou, nebo dokonce nižší než tu stanovenou orgánem. Pokud by tedy nastala deregulace farmaceutického průmyslu, tržní situaci by to neuškodilo, naopak – začal by fungovat zákon neviditelné ruky trhu, cena by plnila svou funkci, zákazníci by netrpěli. Hlavní důvody zavedení maximálních cen – ochrana spotřebitele a zajištění dostupnosti zboží – jsou zničeny. V praxi má zavedení maximálního cenového stropu opačný účinek a to nedostupnost zboží.

Tato práce ukazuje zbytečnost používání cenové regulace. Proti regulaci se staví většina ekonomů i občanů, tedy celá společnost. Na příkladu vodohospodářské společnosti je ukázána špatná funkce státu v legislativě, kde nejsou přesně definována pravidla regulace. U farmaceutické společnosti je zřetelně vidět zbytečnost celé regulace, kde firmy nepociťují státní zásah.

8 SUMMARY AND KEYWORDS

Bachelor thesis deals with the regulation of prices and its impact on the behavior of economic subjects. Process for calculation of price is shown with two companies - pharmaceutical and water.

They define the individual concepts related to state intervention. It is explained by the economic policy of the state, the reason, causes and consequences, it is approached the intervention in the form of regulation and price regulation, are referred to the basic functions of prices.

Other parts are aimed at finding out the impact of price controls on selected business subjects. These companies have different rules and laws, because they have a different relationship to state regulation.

The conclusion summarizes the findings of positive and negative impacts of regulation on business and pricing functionality.

KEYWORDS: regulation, price regulation, function of prices, regulation of water, regulation of pharmaceutical.

9 SEZNAM LITERATURY

LITERÁRNÍ ZDROJE

BALDWIN, Robert, Martin CAVE a Martin LODGE. *Understanding regulation: theory, strategy, and practice*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2012, xiv, 548 p. ISBN 9780199576098.

SHLEIFER, Andrei. Understanding regulation. In: *Understanding Regulation* [online]. Oxford, 2005 [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: http://scholar.harvard.edu/shleifer/files/02_eufm00121.pdf.

ŽÁK, Milan. *Velká ekonomická encyklopedie*. 2. rozš. vyd. Praha: Linde, 2002, 887 s. ISBN 80-720-1381-5.

SLANÝ, Antonín. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, xiii, 271 s. ISBN 80-717-9237-3.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2008, xx, 356 s. ISBN 978-80-7208-676-4.

ROTHBARD, Murray Newton. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005, 443 s. ISBN 80-863-8910-3.

JOSKOW, Paul L. *Economic regulation: pořádané dne 18. prosince 2006*. 1. vyd. Editor Josef Bejček. Northampton, MA, USA: Edward Elgar, c2000, xxv, 709 p. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 307. ISBN 18-589-8947-7.

SIMON, Hermann. *Price management: pořádané dne 18. prosince 2006*. 1. vyd. Editor Josef Bejček. Amsterdam, The Netherlands: North Holland, 1989, x, 319 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 307. ISBN 04-448-7327-9.

Deregulace v českém hospodářství: texty k semináři. Vyd. 1. Praha: Aleko, 1995, 30 s. ISBN 80-853-4148-4.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT, Centre for Co-operation with the European Economies in Transition. *Glossary of industrial organisation economics and competition law*. Engelse ed. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 1993. ISBN 92-641-3793-9.

KOPFOVÁ, Alena a Eva TOMÁŠKOVÁ. Státní regulace a její hodnocení. In J. Kotásek. *Dny práva - 2012 - Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. nestránkováno, 9 s. ISBN 978-80-210-6319-8.

BACHANOVÁ, Veronika. Analýza ukazatelů kvality regulace -aplikace na členské země EU. *Národohospodářský obzor*, Brno: Ekonomicko-správní fakulta Brno, 2006, roč. 2006, č. 1, s. 3-11. ISSN 1213-2446.

MACHEK, Ondřej, HNILICA, Jiří. *Metody regulace síťových odvětví*. *Ekonomika a management*, 2010, Vol. 4, No. 3., 9 p.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, c2011, xxii, 696 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.

Česká republika. Cenový předpis Ministerstva zdravotnictví 1/2008/FAR (2008)

Česká republika. Zákon č. 403/2009 Sb., o cenách (2009)

Česká republika. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže (2001)

Česká republika. Listina základních práv a svobod (1993)

Česká republika. Živnostenský zákon. (1991)

Česká republika. Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích (2001)

Česká republika. Výměr MF č. 01/2013 (2012)

Česká republika. Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění (1997)

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Reforma regulace. *Vláda České republiky* [online]. 2003, 6. května 2004 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/za-premierem-a-vladou/reforma-regulace-4913>

Poslání a kompetence. *ÚOHS: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže* [online]. 2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.uohs.cz/cs/o-uradu.html>

Vývoj a rozsah regulace. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/cenova-regulace/vyvoj-a-rozsah-regulace>

Orgány oprávněné k regulaci. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2004, 28.11.2012 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/cenova-regulace/organy-opravnene-k-regulaci>

Základní informace. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2004, 17.4.2013 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/cenova-regulace/zakladni-informace>

Vize a perspektivy. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2004, 28.11.2012 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/cenova-regulace/vize-a-perspektivy>

Základní údaje. *VST: Vodárenská společnost Tábořsko* [online]. 2009 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.vstab.cz/cz/spolecnost>

Informace pro odběratele. *VST: Vodohospodářská společnost Tábořsko* [online]. nedatováno [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.vstab.cz/cz/informace-pro-odberatele>

Výroční zprávy VST. *VST: Vodohospodářská společnost Tábořsko* [online]. nedatováno [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.vstab.cz/cz/hospodareni>

Výpis z obchodního rejstříku. *Veřejný rejstřík a Sbírka listin* [online]. nedatováno [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=473291&typ=PLATNY>

Cena vody 2014: Regionální společnosti jsou levnější průměrně o 5 %. *Ceny Energie* [online]. 2014 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.cenyenergie.cz/cena-vody-2014/>

Proč platíme za vodu stále více, když její spotřeba klesá. *Ceny Energie* [online]. 2012 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.cenyenergie.cz/proc-platime-za-vodu-stale-vic-kdyz-jeji-spotreba-klesa/>

Farmaceutický sektor: Alespoň jeden trhák za 5 let, jinak nepřežije. *Peníze.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/investice/290484-farmaceuticky-sektor-alespon-jeden-trhak-za-pet-let-jinak-neprezijete>

Vodné a stočné 2013. *Náš voda: Informační portál o vodě* [online]. 2013 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.nase-voda.cz/vodne-stocne-2013-prehled-cen-jednotlivych-spolecnosti/>

Nahlížení do spisu. *SÚKL: Státní ústav pro kontrolu léčiv* [online]. nedatováno [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: https://verso.sukl.cz/fcgi/versot.fpl?fname=vp_fspis

Přehledy a seznamy. *SÚKL: Státní ústav pro kontrolu léčiv* [online]. nedatováno [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.sukl.cz/prehledy-a-databaze-sukl>

Cenová regulace léčiv. *Ministerstvo zdravotnictví České republiky* [online]. 2012 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/obsah/jak-se-reguluji-ceny-leciv_2516_1.html

10 SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Pohyblivá složka ceny roku 2010	43
Tabulka 2: Pevná složka ceny roku 2010.....	44
Tabulka 3: Pohyblivá složka ceny roku 2013	44
Tabulka 4: Pevná složka ceny roku 2013.....	45
Tabulka 5: Pohyblivá složka ceny roku 2015	46
Tabulka 6: Pevná složka ceny roku 2015.....	46
Tabulka 7: Výpočet ceny roku 2010	47
Tabulka 8: Podrobné členění úplných vlastních nákladů roku 2010.....	48
Tabulka 9: Výpočet ceny roku 2013	50
Tabulka 10: Podrobné členění úplných vlastních nákladů roku 2013.....	51
Tabulka 11: Výpočet rentability tržeb farmaceutických společností	56
Tabulka 12: Výše obchodní přírážky	59
Tabulka 13: Maximální ceny přípravků.....	61
Tabulka 14: Země referenčního koše pro přípravek DIOVAN.....	61
Tabulka 15: Země referenčního koše pro přípravek MIFLONID.....	62

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Průměrná ceny vodného a stočného mezinárodních společností.....	40
Obrázek 2: Průměrná ceny vodného a stočného národních společností	41
Obrázek 3: Tržby světových farmaceutických firem	55
Obrázek 4: Zisk světových farmaceutických firem.....	56